

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент II курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
Левицький Мирослав Ігорович _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харабара Віолетта Миколаївна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 6 від 20.11.2024 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Левицький М.І. Управління фінансовою стійкістю банку – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю банку. Досліджена сутність фінансової стійкості банку, особливості управління та підходи до її оцінки. Здійснена характеристика діяльності АТ КБ «Приватбанк», проведені оцінка фінансового стану та аналіз його фінансової стійкості, а також охарактеризовані напрями підвищення рівня фінансової стійкості досліджуваної банківської установи та способи удосконалення управління ресурсами АТ КБ «Приватбанк» в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості.

Ключові слова: банк, управління, банківські послуги, банківські продукти, фінансовий стан, фінансова стійкість.

ANNOTATION

Levytskyi M.I. Managing the financial stability of a bank – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market". Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work studies the theoretical and practical aspects of managing the financial stability of a bank. The essence of the bank's financial stability, the features of management and approaches to its assessment are studied. The activities of JSC CB "Privatbank" are characterized, the financial condition is assessed and its financial stability is analyzed, and the directions for increasing the level of financial stability of the studied banking institution and ways to improve the management of resources of JSC CB "Privatbank" in the context of strengthening the level of financial stability are characterized.

Keywords: bank, management, banking services, banking products, financial condition, financial stability.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____М.І. Левицький

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	8
1.1 Сутність фінансової стійкості банку	8
1.2 Особливості управління фінансовою стійкістю банку	12
1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку	16
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	23
2.1 Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк».....	23
2.2. Загальна оцінка фінансового стану досліджуваної банківської установи ..	28
2.3. Аналіз рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»	33
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	40
3.1 Напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк».	40
3.2 Удосконалення управління ресурсами банку в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості	45
Висновки до розділу 3.....	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність. Фінансова стійкість кожного конкретного банку, а особливо системоутворюючого, безпосередньо визначає стабільність функціонування банківської системи в цілому. Її забезпечення сприяє підтримці довіри вкладників і кредиторів, що є необхідною умовою для залучення фінансових ресурсів та здійснення активних операцій. Таким чином, ефективне управління фінансовою стійкістю банку є важливим фактором розвитку як окремих банківських установ, так і економіки країни в цілому.

В умовах же сучасних викликів, пов'язаних з економічною нестабільністю, волатильністю фінансових ринків та війною РФ проти України, питання управління цією стороною банківської системи набуває особливої актуальності. Розробка та впровадження ефективних методів і інструментів управління фінансовою стійкістю дозволяє кредитним організаціям адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища, мінімізувати ризики та забезпечити стабільність своєї діяльності. Крім того, в контексті посилення регуляторних вимог та необхідності дотримання міжнародних стандартів, дослідження в сфері управління фінансовою стійкістю банків є важливими для розробки та вдосконалення відповідних нормативно-правових актів і методичних рекомендацій. Як наслідок, актуальність досліджень в даній області значно зросла в останні роки.

Автори. У своїх дослідженнях, Чеботар О.С., Волкова Н.І., Білошапка В., Демченко В., Варцаба В.І., Вінниченко О.В., Громакова В.В., Степаненко С.В., Петрикiна Г., Рогачевська В.О., Донченко Т.В., Куделя І.М., Вінниченко О., Почтар В.О., Левченко В.П. та Дейнеко К.І., Косяченко К.Е. зосередилися на теоретичних аспектах фінансової стійкості банків, факторах впливу на неї та особливостях її оцінювання. Коваленко В.В., Мельник О.М., Данік Н., Ємельянов А., Ковальова О.М., Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Трофімов А.Г., Кокоша А.В., Черничко А.А. та Музичка О.М., Михайляк Д.Б. досліджували вплив конкретних чинників, таких як ділова репутація, якість ресурсної бази, бізнес-

модель банку та інформаційне забезпечення, на фінансову стійкість банківських установ. Неізнана О., Григорук А., Литвин Л., Карчева Г., Карчева І., Кубах Т.Г., Руденко Є.Ю., Данік Н., Татко А. та Циганова Н.В. вивчали питання забезпечення фінансової стійкості банків в умовах кризових явищ, зокрема пандемії коронавірусу, воєнного стану та політичних й економічних викликів, а також взаємозв'язок фінансової стійкості банківської системи та фінансової безпеки держави. Вергун А.М., Стефашина Ю.С., Розворська В. та Луньов Д.А. зосередили свою увагу на оцінці фінансової стійкості провідних банків України та шляхах її забезпечення.

Метою роботи є визначення напрямів удосконалення ефективності управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк». Відповідно, в якості задач виділено:

- розкрити сутність фінансової стійкості банку;
- дослідити особливості управління фінансовою стійкістю банку;
- розглянути методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку;
- надати організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк»;
- здійснити загальну оцінку фінансового стану досліджуваної банківської установи;
- проаналізувати рівень фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»;
- запропонувати напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»;
- обґрунтувати шляхи удосконалення управління ресурсами банку в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості.

Об'єктом дослідження є фінансова система банківської установи.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю банків.

Інформаційною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які вивчали різні аспекти фінансової стійкості комерційних банків, зокрема, стратегічне управління фінансовою стійкістю, фактори впливу на фінансову стійкість, теоретико-методологічні підходи до оцінки фінансової

стійкості банків. Важливим джерелом інформації є законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють банківську діяльність в Україні, зокрема, Закон України «Про банк і банківську діяльність». Крім того, в роботі використано статистичні дані та аналітичні матеріали Національного банку України щодо нормативів капіталу, оборотно-сальдових балансів банків, кількості структурних підрозділів банків, згрупованих балансових залишків, основних показників діяльності банків України та пруденційних нормативів. Також вагомим інформаційним джерелом були фінансова звітність та річні звіти провідних українських банків, зокрема, АТ КБ «ПриватБанк».

У роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Серед емпіричних методів застосовано горизонтальний аналіз для вивчення динаміки показників у часі, вертикальний аналіз для дослідження структури та питомої ваги окремих складових, а також коефіцієнтний метод для розрахунку та оцінки відносних показників фінансової стійкості банку.

Структура роботи. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:

- набуло подальшого розвитку визначення фінансової стійкості банку – це комплексна характеристика, що відображає його спроможність ефективно функціонувати, забезпечувати надійність і стабільність у довгостроковому періоді, незважаючи на вплив різноманітних факторів, включає здатність банку генерувати достатні доходи, управляти ризиками, підтримувати необхідний рівень капіталу та ліквідності, а також дотримуватися регуляторних вимог, а також досягається шляхом збалансованого розвитку та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, що дозволяє ефективно виконувати свої функції у фінансовій системі та сприяти економічному зростанню держави;

- систематизовані методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку, яке передбачає використання різноманітних методів, серед яких особливе значення мають метод порівняння, горизонтальний і вертикальний аналіз даних, метод групування, балансовий метод, рейтинговий метод, трендовий аналіз, економіко-математичне моделювання та методи прогнозування, а також важливу

роль відіграють також абсолютні та відносні показники, такі як коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансового важеля, нормативи достатності (адекватності) регулятивного капіталу, нормативи кредитного ризику, показники ліквідності LCR_{ВВ}, LCR_{ів} та NSFR.

Апробація та практичне значення результатів дослідження. Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані автором шляхи удосконалення управління ресурсами банку в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості будуть розглянуті на предмет впровадження в практичну діяльність АТ КБ «Приватбанк».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 59 сторінок друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 54 сторінках. Робота містить 7 таблиць та 12 рисунків, список використаних джерел включає 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність фінансової стійкості банку

Питання забезпечення фінансової стійкості є вкрай актуальним, адже власник будь-якого банку зацікавлений не у негайній максимізації прибутку від діяльності фінансової установи, а в довгостроковому збереженні її ринкової вартості, що власне і максимізуватиме рівень його благополуччя – як за рахунок стабільного отримання певної суми дивідендів, так і за рахунок зростання вартості акцій.

Досліджувана категорія відрізняється від фінансової стійкості звичайного підприємства тим, що банки впливають не тільки на власне становище, а й на стабільність усієї фінансової системи країни, забезпечуючи розподіл фінансових ресурсів та підтримуючи економічну активність.

Особливостями фінансової стійкості банку є його здатність генерувати достатній дохід для покриття витрат, підтримувати адекватний рівень капіталу та ефективно управляти ризиками. На відміну від ліквідності, яка характеризує здатність банку виконувати короткострокові зобов'язання, фінансова стійкість охоплює більш широкий спектр аспектів, включаючи довгострокову платоспроможність, рентабельність та ефективність управління різними групами активів й пасивів.

Фінансова стійкість банку має декілька вимірів. По-перше, вона залежить від якості активів банку, тобто від здатності позичальників повертати кредити та від ефективності управління інвестиційним портфелем. По-друге, значення має структура пасивів, зокрема, співвідношення власного капіталу та залучених коштів, а також строковість і стабільність депозитної бази. По-третє, фінансова стійкість банку визначається ефективністю управління ризиками, такими як кредитний, ринковий, операційний та ризик ліквідності. Нарешті, на фінансову

стійкість впливають зовнішні фактори, зокрема, макроекономічна ситуація, регуляторне середовище та конкуренція на ринку банківських послуг (Рис. 1.1).



Рис.1.1 Підходи до трактування сутності терміну «фінансова стійкість»

Джерело: складено автором на основі [35, с.167; 3, с.110; 6, с.377; 5, с.116; 28, с.191]

Фінансова стійкість банку як здатність виплачувати борги є однією з характеристик його надійності. Фінансова організація, що має достатній рівень ліквідних активів і генерує стабільний грошовий потік, здатна своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед вкладниками, кредиторами та іншими контрагентами. Така властивість ґрунтується на ефективному управлінні активами та пасивами, підтриманні оптимальної структури балансу та забезпеченні достатнього рівня капіталізації.

Здатність банку адаптуватися до динамічного середовища є ще одним важливим аспектом його фінансової стійкості. В умовах мінливої економічної ситуації, регуляторних змін і технологічних інновацій банк повинен бути готовим швидко реагувати на виклики та можливості, коригувати свою стратегію та бізнес-модель. Гнучкість і адаптивність дозволяють зберігати конкурентоспроможність, мінімізувати ризики та забезпечувати стабільність у довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість банку також тісно пов'язана з його здатністю підтримувати довіру клієнтів і суспільства. Репутація надійного та стабільного фінансового інституту є фактором залучення депозитів, розширення клієнтської бази та забезпечення лояльності вкладників [14, с.23]. Банк, який демонструє прозорість, дотримується етичних принципів і ефективно управляє ризиками, здатен завоювати та зберегти довіру своїх клієнтів, що, у свою чергу, підвищує його фінансову стійкість.

З точки зору регулятора ринку фінансова стійкість банку розглядається як здатність установи дотримуватися встановлених нормативів і вимог, забезпечувати прозорість і надійність своєї діяльності. Регулятори встановлюють критерії достатності капіталу, ліквідності, якості активів і управління ризиками, які банки повинні виконувати для підтримання стабільності банківської системи. Ефективний нагляд і регулювання з боку регулятора сприяють своєчасному виявленню та усуненню потенційних загроз фінансовій стійкості банків і забезпечують захист інтересів вкладників і кредиторів.

Фінансова стійкість банку з точки зору здатності створювати фінансові резерви є важливим аспектом забезпечення його надійності та стабільності [8, с.77]. Їх формування дозволяє банку протистояти потенційним збиткам, пов'язаним з кредитними, ринковими та операційними ризиками. Достатній обсяг резервів, створених за рахунок частини прибутку та інших джерел, забезпечує запас міцності та здатність абсорбувати негативні наслідки економічних потрясінь, а також дотримуватися регуляторних вимог щодо капіталізації.

Відповідно, ефективне управління ризиками є ще одним проявом фінансової стійкості. Банківська діяльність неминуче пов'язана з різноманітними ризиками, такими як уже згадані кредитний, ринковий, операційний, ризик ліквідності та репутаційний ризик. Впровадження комплексної системи ризик-менеджменту, яка включає ідентифікацію, оцінку, моніторинг і контроль ризиків, дозволяє банку мінімізувати потенційні втрати та забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі. Ефективне управління ризиками також передбачає встановлення лімітів, диверсифікацію портфеля активів і використання інструментів хеджування.

Фінансову стійкість можна також ототожнювати з раціональною оптимізацією витрат і загальним підвищенням ефективності. В умовах конкурентного ринку та регуляторного тиску банки повинні постійно шукати шляхи підвищення продуктивності. Впровадження інноваційних технологій, автоматизація процесів, оптимізація мережі відділень і персоналу дозволяють банку знизити операційні витрати. Водночас, банк повинен забезпечувати високу якість обслуговування клієнтів і пропонувати конкурентоспроможні продукти та послуги.

З точки зору людей, які довіряють банку свої заощадження, фінансова стійкість є гарантією збереження та примноження їхніх коштів. Вкладники очікують, що банк буде надійним і стабільним фінансовим інститутом, здатним виконувати свої зобов'язання та забезпечувати безпеку депозитів. Прозорість, регулярне розкриття інформації про фінансовий стан і результати діяльності, а також наявність системи страхування вкладів підвищують довіру клієнтів до банку та сприяють залученню коштів.

Таким чином, фінансова стійкість банку - це комплексна характеристика, що відображає здатність банківської установи ефективно виконувати свої функції, забезпечувати надійність і стабільність у довгостроковій перспективі, незважаючи на вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Вона охоплює спроможність генерувати достатній дохід для покриття витрат, підтримувати адекватний рівень капіталу та ефективно управляти ризиками. Фінансово стійкий

банк здатний виплачувати борги та виконувати зобов'язання перед вкладниками, кредиторами та іншими контрагентами, демонструючи високий рівень адаптивності до динамічного середовища та готовність швидко реагувати на виклики й можливості, коригувати стратегію та бізнес-модель.

Підводячи підсумок, зазначимо, що сутність фінансової стійкості банку полягає в його здатності ефективно виконувати свої функції та забезпечувати надійність і стабільність у довгостроковій перспективі. Вона охоплює спроможність генерувати достатній дохід, управляти ризиками, підтримувати адекватний рівень капіталу та ліквідності, а також відповідати регуляторним вимогам. Фінансова стійкість банку є результатом збалансованого розвитку та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, що дозволяє банку успішно виконувати свою роль у фінансовій системі та сприяти економічному зростанню країни.

1.2 Особливості управління фінансовою стійкістю банку

Процес управління фінансовою стійкістю банку передбачає залучення різних учасників, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування фінансової установи. Основними суб'єктами цього процесу є власники банку, наглядова рада, правління, менеджмент різних рівнів, а також спеціалізовані підрозділи, такі як відділ ризик-менеджменту, казначейство та фінансово-аналітичний департамент. Кожен із учасників має свої специфічні функції та обов'язки, спрямовані на підтримку фінансової стабільності банку.

Об'єктом управління є сама фінансова стійкість, сукупність параметрів, які її визначають.

Головною метою управління фінансовою стійкістю банку є забезпечення його стабільного та ефективного функціонування в довгостроковій перспективі, що передбачає досягнення оптимального балансу між прибутковістю,

ліквідністю та ризиками. Для реалізації цієї цілі необхідно виконати низку завдань, серед яких:

- формування оптимальної структури активів і пасивів;
- забезпечення достатнього рівня капіталізації;
- ефективне управління ризиками;
- підтримка високої якості кредитного портфеля;
- забезпечення диверсифікації джерел доходів і напрямків діяльності;
- своєчасне реагування на зміни ринкової кон'юнктури та регуляторного середовища.

Процес управління фінансовою стійкістю банку ґрунтується на певних принципах, дотримання яких є необхідною умовою досягнення поставлених цілей. Одним із них є принцип системності, який передбачає розгляд банку як складної динамічної системи, що функціонує в умовах невизначеності та підпадає під вплив багатьох факторів. Іншим важливим принципом є принцип адаптивності, який полягає в здатності банку швидко пристосовуватися до змін зовнішнього середовища та коригувати свою стратегію і тактику відповідно до нових викликів і можливостей.

Принцип збалансованості передбачає досягнення оптимального співвідношення між різними аспектами діяльності банку, такими як прибутковість, ліквідність, ризики та капіталізація [15, с.216]. Його дотримання дозволяє уникнути надмірної концентрації на одному напрямку діяльності на шкоду іншим. Принцип прозорості та підзвітності передбачає регулярне розкриття банком інформації про свій фінансовий стан, структуру власності, систему управління ризиками тощо, що сприяє підвищенню довіри з боку клієнтів, інвесторів і регуляторів.

Ефективне управління фінансовою стійкістю банку вимагає також дотримання принципу превентивності, який полягає в своєчасному виявленні та попередженні потенційних загроз і ризиків, а не просто реагуванні на вже існуючі проблеми. Важливим є регулярний моніторинг і аналіз різних аспектів діяльності

банку, проведення стрес-тестувань, розробку планів на випадок надзвичайних ситуацій тощо.

Іншим важливим аспектом управління фінансовою стійкістю є використання певного набору інструментів, кожен з яких має свої особливості та сфери застосування. Регулювання структури активів і пасивів банку дозволяє оптимізувати співвідношення між різними видами активів (кредити, цінні папери, грошові кошти тощо) та пасивів (депозити, запозичення, власний капітал) відповідно до стратегічних цілей і ринкових умов.

У свою чергу регулювання капіталу банку передбачає визначення оптимального рівня капіталізації з урахуванням вимог НБУ, ризик-профілю банку та його бізнес-моделі [40, с.13]. Адекватний рівень капіталу дозволяє банку абсорбувати потенційні збитки, підтримувати довіру вкладників і кредиторів, а також забезпечувати можливості для зростання бізнесу. Інструменти регулювання капіталу включають емісію акцій, субординований борг, розподіл прибутку, а також оптимізацію активів з урахуванням їх ризиковості.

Ще одним важливим інструментом управління фінансовою стійкістю банку є система ризик-менеджменту, яка дозволяє ідентифікувати, вимірювати, контролювати та мінімізувати різні види ризиків, притаманних банківській діяльності [23, с.219]. Ефективний ризик-менеджмент передбачає розробку та імплементацію відповідних політик, процедур і лімітів, використання сучасних методів оцінки та моніторингу ризиків, а також застосування інструментів хеджування та диверсифікації.

Управління ліквідністю є невід'ємною складовою забезпечення фінансової стійкості банку, оскільки дозволяє підтримувати здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та контрагентами. Інструменти управління ліквідністю включають планування та прогнозування грошових потоків, встановлення лімітів на розриви ліквідності, формування буфера високоліквідних активів, а також використання різних джерел фінансування (депозити, міжбанківські кредити, випуск боргових цінних паперів тощо).

Стрес-тестування є важливим інструментом оцінки здатності банку протистояти негативному впливу екстремальних, але ймовірних подій [22, с.5]. Воно передбачає моделювання різних сценаріїв (економічний спад, значне зростання процентних ставок, девальвація національної валюти тощо) та оцінку їх потенційного впливу на капітал, ліквідність і прибутковість банку. Результати стрес-тестів використовуються для калібрування ризик-апетиту банку, коригування його стратегії та бізнес-планів, а також для інформування регуляторів і учасників ринку про стійкість банку.

Ефективна система внутрішнього контролю та аудиту також відіграє важливу роль в управлінні фінансовою стійкістю банку. Вона дозволяє своєчасно виявляти та усувати недоліки в процесах і процедурах, забезпечувати відповідність діяльності банку регуляторним вимогам і внутрішнім політикам, а також попереджати випадки шахрайства та зловживань [2, с.14]. Інструменти внутрішнього контролю включають розподіл обов'язків, авторизацію операцій, звірку даних, а також регулярні перевірки з боку служби внутрішнього аудиту.

Нарешті, важливе значення для управління фінансовою стійкістю банку має якість корпоративного управління, яке забезпечує належний контроль і підзвітність менеджменту, ефективне функціонування системи стримувань і противаг, а також відповідність діяльності банку інтересам усіх стейкхолдерів. Інструменти корпоративного управління включають формування незалежної та компетентної наглядової ради, розробку та імплементацію кодексу корпоративної етики, забезпечення прозорості та своєчасності розкриття інформації, а також ефективну взаємодію з регуляторами та зовнішніми аудиторами.

Алгоритм управління фінансовою стійкістю банку являє собою послідовність взаємопов'язаних етапів, спрямованих на забезпечення здатності банку ефективно виконувати свої функції та протистояти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Першим етапом цього алгоритму є визначення стратегічних цілей і ризик-апетиту банку, які мають відповідати його місії, баченню та цінностям, а також враховувати інтереси ключових стейкхолдерів [18, с.124]. Наступним етапом алгоритму є розробка та імплементація політик,

процедур і методологій, які забезпечують реалізацію стратегічних цілей банку та управління ризиками в рамках визначеного ризик-апетиту.

Підводячи підсумок, зазначимо, що управління фінансовою стійкістю банку є складним системним процесом, який передбачає залучення різних суб'єктів (власників, наглядової ради, правління, менеджменту) та використання широкого спектру інструментів (регулювання структури активів і пасивів, управління ризиками, ліквідністю та капіталом). Його ефективність значною мірою залежить від дотримання основних принципів (системності, адаптивності, збалансованості, прозорості та превентивності), а також від якості даних, інформаційних систем і людського капіталу банку. Алгоритм управління є багатоетапним і циклічним, він вимагає постійного моніторингу, оцінки та вдосконалення для забезпечення стабільності та надійності банку в мінливому середовищі.

1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку

Методи аналізу фінансової стійкості банку дозволяють оцінити поточний рівень підприємства з точки зору перспектив подальшої діяльності. Одним із найпоширеніших методів є метод порівняння, який дозволяє зіставити фінансові показники банку з аналогічними показниками інших банків або з середніми значеннями по банківській системі. Цей метод надає можливість виявити відносну позицію банку на ринку та ідентифікувати потенційні області для покращення.

Горизонтальний і вертикальний аналіз даних є ефективними інструментами для вивчення динаміки фінансових показників банку в часі та структури його балансу. Горизонтальний аналіз дозволяє відстежувати зміни окремих статей балансу та звіту про прибутки та збитки протягом певного періоду, що може свідчити про тенденції розвитку банку. Натомість, вертикальний аналіз зосереджується на визначенні питомої ваги кожної статті у

загальній структурі балансу, що допомагає виявити потенційні диспропорції та ризики.

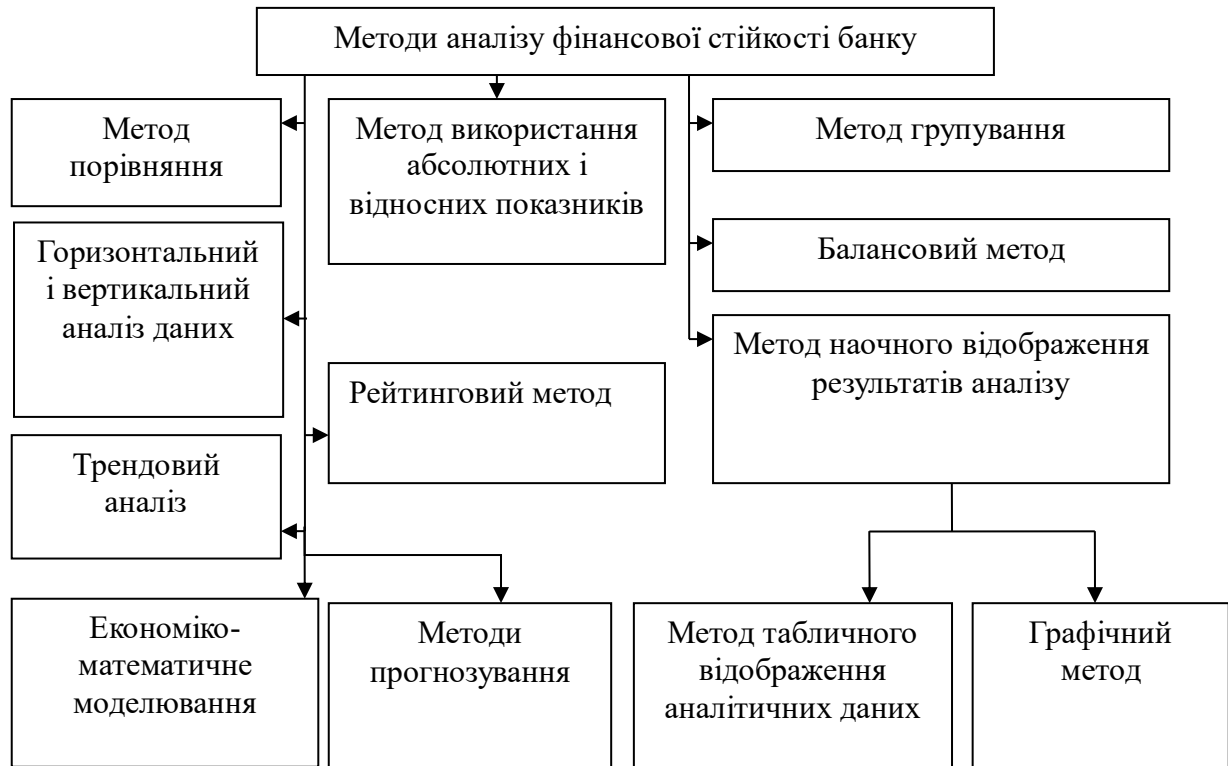


Рис. 1.2. Сукупність методів аналізу фінансової стійкості банку

Джерело: складено автором на основі [7, с.286; 33, с.108; 31, с.59]

Метод групування передбачає класифікацію фінансових показників банку за певними критеріями, наприклад, за строками погашення активів і зобов'язань, за рівнем ліквідності чи за галузевою приналежністю клієнтів. Це дає змогу провести більш детальний аналіз фінансового стану банку та ідентифікувати специфічні ризики, притаманні окремим групам активів чи зобов'язань.

Балансовий метод ґрунтується на дослідженні структури та динаміки балансу банку, зокрема, співвідношення між активами та зобов'язаннями за строками та сумами. Цей метод дозволяє оцінити рівень ліквідності та платоспроможності банку, а також виявити потенційні невідповідності між строками погашення активів і зобов'язань, що можуть призвести до ризику ліквідності.

Рейтинговий метод передбачає присвоєння банку певного рейтингу на основі комплексної оцінки його фінансових показників, якості управління, ринкової позиції та інших факторів [21, с.824]. Рейтинги можуть встановлюватися як незалежними рейтинговими агентствами, так і центральним банком або іншими регуляторними органами. Наявність високого значення свідчить про фінансову стійкість та надійність банку, що підвищує довіру до нього з боку вкладників та інвесторів.

Трендовий аналіз полягає у дослідженні динаміки фінансових показників банку протягом тривалого періоду з метою виявлення довгострокових тенденцій та закономірностей. Цей метод дозволяє прогнозувати майбутні значення показників на основі екстраполяції історичних даних та враховувати циклічні коливання економіки.

Економіко-математичне моделювання передбачає використання математичних моделей для опису та прогнозування фінансового стану банку. Вони можуть базуватися на різних підходах, таких як регресійний аналіз, нейронні мережі, нечітка логіка тощо. Застосування економіко-математичного моделювання дозволяє врахувати складні взаємозв'язки між фінансовими показниками та факторами впливу, а також здійснювати сценарний аналіз та стрес-тестування.

Методи прогнозування відіграють важливу роль в оцінюванні фінансової стійкості банку, оскільки дають змогу передбачити потенційні зміни у фінансовому стані установи в майбутньому. Серед найпоширеніших методів прогнозування можна виділити економетричні моделі, методи екстраполяції трендів, експертні оцінки та сценарний аналіз.

Метод використання абсолютних і відносних показників є одним із ключових підходів до оцінювання фінансової стійкості банку. Абсолютні показники відображають кількісні характеристики діяльності банку, такі як обсяг активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат. Вони дають змогу оцінити масштаби діяльності банку та динаміку його розвитку. Натомість, відносні показники є розрахунковими величинами, що відображають співвідношення між

різними статтями балансу або звіту про прибутки та збитки. Вони дозволяють оцінити ефективність діяльності банку, його здатність генерувати прибуток, а також рівень прийнятих ризиків.

Одним із найважливіших відносних показників є коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), який розраховується як відношення власного капіталу банку до загальної суми його активів [34, с.21]. Цей коефіцієнт характеризує частку активів, що фінансуються за рахунок власних коштів банку, і відображає рівень його фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Чим вище значення цього показника, тим вищою є фінансова стійкість банку та його здатність протистояти негативним зовнішнім впливам.

$$\text{КФН} = \text{ВК} / \text{А} \quad (1)$$

де КФН - коефіцієнт фінансової незалежності (автономії);

ВК - власний капітал;

А - активи.

Коефіцієнт фінансового важеля, в свою чергу, є оберненим до коефіцієнта автономії і розраховується як відношення зобов'язань банку до його власного капіталу. Цей показник характеризує рівень залежності банку від залучених коштів та його здатність розширювати свою діяльність за рахунок позикових ресурсів. Високе значення коефіцієнта фінансового важеля свідчить про агресивну політику банку щодо залучення коштів та підвищені ризики, пов'язані з цим.

$$\text{КЗК} = \text{ПК} / \text{ВК} \quad (2)$$

де КЗК - коефіцієнт фінансового важеля;

ПК - позиковий капітал.

Нормативи достатності (адекватності) регулятивного капіталу є обов'язковими вимогами, що встановлюються центральним банком або іншим регуляторним органом. Вони визначають мінімально необхідний рівень капіталу банку по відношенню до його активів, зважених на ризик. Дотримання цих нормативів є необхідною умовою для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності банку. В Україні до таких нормативів належать, зокрема,

норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та норматив достатності основного капіталу (Н3).

Нормативи кредитного ризику встановлюються з метою обмеження рівня кредитного ризику, який приймає на себе банк. Вони визначають максимально допустимі розміри кредитів, що можуть бути надані одному позичальнику або групі пов'язаних позичальників, а також встановлюють вимоги до диверсифікації кредитного портфеля банку. В Україні до таких нормативів належать, зокрема, норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) та норматив великих кредитних ризиків (Н8).

Коефіцієнт LCR_{вв} (Liquidity Coverage Ratio) відображає здатність банку забезпечити свою ліквідність протягом 30 днів в умовах значного відтоку коштів клієнтів. Він розраховується як відношення високоякісних ліквідних активів банку до чистого очікуваного відтоку коштів протягом 30 днів. Значення LCR_{вв} на рівні 100% і вище свідчить про достатній запас ліквідності банку для покриття потенційного відтоку коштів.

Показник LCR_{ів} (Liquidity Coverage Ratio in foreign currency) є аналогічним до LCR_{вв}, але розраховується для активів та зобов'язань банку в іноземній валюті. Він відображає здатність банку забезпечити свою валютну ліквідність в умовах стресових ситуацій на валютному ринку.

NSFR (Net Stable Funding Ratio) є показником, що характеризує наявність у банку стабільних джерел фінансування для покриття його довгострокових активів. Він розраховується як відношення наявного стабільного фінансування до необхідного стабільного фінансування. Значення NSFR на рівні 100% і вище свідчить про збалансованість активів і пасивів банку за строками та достатність стабільних джерел фінансування.

Висновок до розділу 1

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі вивчення теоретико-методичних основ фінансової стійкості банку сформульовано наступні висновки:

- охарактеризовано сутність фінансової стійкості банку – це комплексна характеристика, що відображає його спроможність ефективно функціонувати, забезпечувати надійність і стабільність у довгостроковому періоді, незважаючи на вплив різноманітних факторів. Вона включає здатність банку генерувати достатні доходи, управляти ризиками, підтримувати необхідний рівень капіталу та ліквідності, а також дотримуватися регуляторних вимог. Фінансова стійкість банку досягається шляхом збалансованого розвитку та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, що дозволяє ефективно виконувати свої функції у фінансовій системі та сприяти економічному зростанню держави;

- виділено особливості управління фінансовою стійкістю банку. Забезпечення фінансової стійкості банку вимагає злагодженої роботи різних учасників (акціонерів, керівництва, підрозділів ризик-менеджменту, казначейства тощо) та застосування різноманітних інструментів (оптимізації балансу, регулювання капіталу, управління ризиками та ліквідністю). Дотримання фундаментальних принципів (системності, гнучкості, збалансованості, транспарентності та проактивності), а також ефективне використання даних, ІТ-систем і людських ресурсів є важливими для досягнення цілей фінансової стійкості банку. Процес управління фінансовою стійкістю банку складається з послідовних етапів, які формують безперервний цикл, що потребує регулярного контролю, оцінювання та адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі банку;

- розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку. Оцінювання фінансової стійкості банку передбачає використання різноманітних методів, серед яких особливе значення мають метод порівняння, горизонтальний і вертикальний аналіз даних, метод групування, балансовий метод, рейтинговий метод, трендовий аналіз, економіко-математичне моделювання та методи

прогнозування. Важливу роль відіграють також абсолютні та відносні показники, такі як коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансового важеля, нормативи достатності (адекватності) регулятивного капіталу, нормативи кредитного ризику, показники ліквідності LCR_{вв}, LCR_{ів} та NSFR.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк»

Визначивши суть фінансової стійкості доцільно вивчити особливості її формування на прикладі АТ КБ «Приватбанк» як одного із найбільш важливих банків України. Говорячи про загальне організаційно-економічне становище, слід відмітити, що проявляється тенденція стабільного зменшення кількості фізичних відділень банку. У 2019 році АТ КБ «Приватбанк» мав 1928 відділень, тоді як у 2023 році їх кількість скоротилася до 1132, що становить зниження на 41,3% за п'ять років. Такий процес можна пояснити двома основними факторами: впливом війни та прискоренням процесів цифровізації банківських послуг (Рис. 2.1).

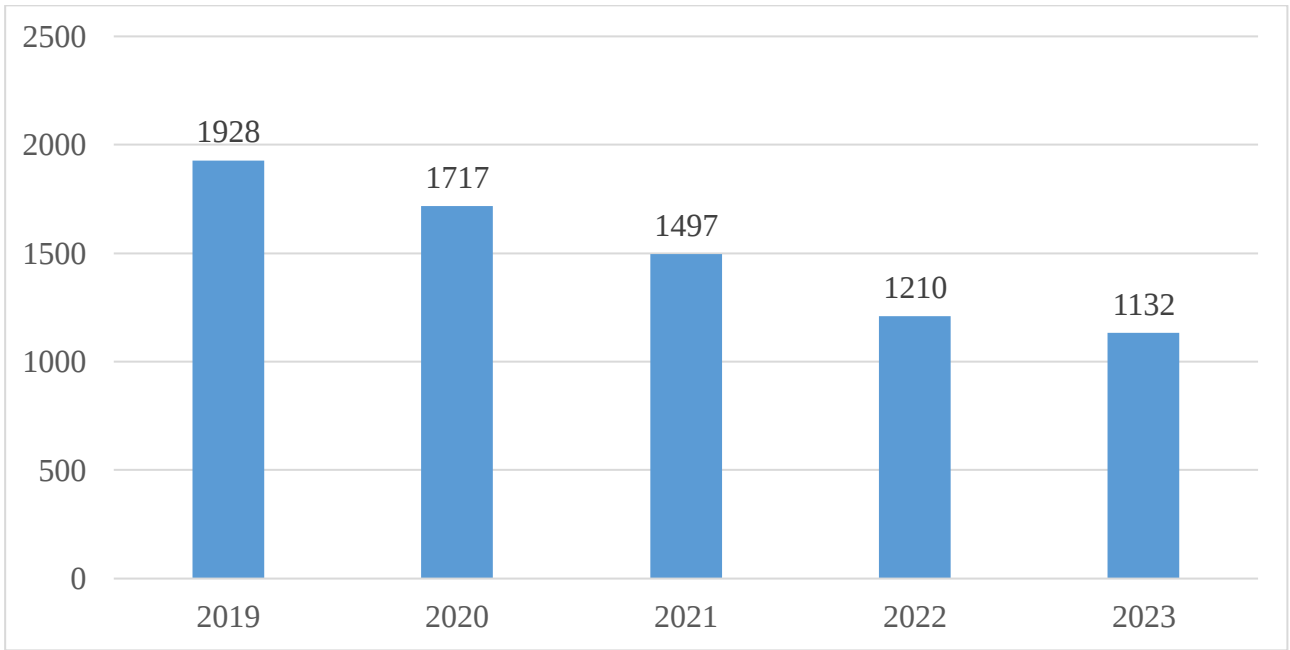


Рис.2.1 Зміна кількості відділень АТ КБ «Приватбанк» у 2019-2023 рр., од.

Джерело: складено автором на основі [13]

Військові дії на території України, які розпочалися у 2022 році, призвели до значних втрат інфраструктури та ускладнили роботу багатьох відділень банку

в регіонах, що постраждали від бойових дій. Як наслідок, кількість відділень Приватбанку у 2022 році зменшилася на 287 одиниць порівняно з попереднім роком, що становить 19,2% річного зниження.

Водночас, процеси цифровізації банківського сектору, які активно впроваджуються Приватбанком, дозволяють клієнтам отримувати більшість послуг онлайн, без необхідності відвідувати фізичні відділення. Це зумовлює зниження попиту на традиційні банківські послуги та дозволяє оптимізувати мережу відділень. Так, у період з 2019 по 2021 рік, до початку війни, кількість відділень Приватбанку зменшилася на 431 одиницю, або на 22,4%, що свідчить про активне впровадження цифрових технологій у банківській сфері.

Таблиця 2.1.

Зміна вартості активів АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., млрд грн.

Елементи активів	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
Готівка та її альтернативи	28,6	27,0	28,1	40,6	79,6	51,0	178,5
Фінансові вкладення через звіт про прибутки та збитки	84,7	100,7	93,1	95,7	100,4	15,7	18,5
Засоби в інших фінансових установах	17,8	23,7	25,8	60,2	75,1	57,3	321,6
Позики та заборгованості клієнтів	61,0	56,8	70,2	71,4	95,6	34,6	56,7
Цінні документи за справедливою ціною через інший сукупний прибуток	66,6	119,2	129,1	143,9	171,5	104,9	157,5
Боргові інструменти за амортизованою вартістю придбання	27,9	27,4	26,3	100,2	133,8	105,9	379,3
Чиста вартість активів, разом	314,1	386,9	407,3	549,7	686,6	372,5	118,6
Сукупні резерви	-238,0	-179,2	-175,6	-187,7	-193,2	44,8	-18,8
Активи загалом, усього	552,1	566,2	582,9	737,4	879,8	327,7	59,4
Примітка: ОВДП	140,2	195,3	206,2	235,9	255,7	115,5	82,4

Джерело: складено автором на основі [30;36]

Фінансово-господарський потенціал банку посилюється, адже відбувається зростання загальної вартості активів банку. За період з 2019 по 2023 рік вони зросли з 552,1 млрд грн до 879,8 млрд грн, що становить приріст на 59,4%. Це свідчить про зміцнення фінансової позиції банку та нарощування його ресурсної бази.

Особливу увагу привертає значна частка державних боргових зобов'язань (ОВДП) у структурі активів АТ КБ «Приватбанк». Станом на 2023 рік вартість цінних паперів у портфелі банку становила 255,7 млрд грн, що складає 29,1% від загальної вартості активів. Висока концентрація державного боргу в активах Приватбанку пояснюється кількома факторами. По-перше, після націоналізації у 2016 році АТ КБ «Приватбанк» отримав значний обсяг ОВДП в рамках докапіталізації та стабілізації фінансового стану. Ці цінні папери забезпечують банку стабільний дохід та підтримують ліквідність. По-друге, інвестування в державні боргові інструменти є частиною стратегії АТ КБ «Приватбанк» щодо управління ризиками та диверсифікації активів. ОВДП вважаються відносно безпечними інвестиціями, оскільки вони гарантовані державою та мають низький рівень ризику дефолту. По-третє, значна частка ОВДП в активах відображає загальну тенденцію на банківському ринку України, де державні цінні папери є важливим інструментом управління ліквідністю та формування резервів.

Варто зазначити, що частка ОВДП у структурі активів поступово зростала протягом аналізованого періоду. У 2019 році вона становила 25,4% (140,2 млрд грн), а у 2023 році досягла 29,1% (255,7 млрд грн). Це свідчить про посилення ролі державних боргових інструментів у формуванні активів банку.

Кредитний портфель банку демонструє відносну стабільність протягом аналізованого періоду з незначними коливаннями в окремих сегментах (Рис. 2.2).

У частині корпоративного кредитування спостерігається поступове зростання чистої вартості кредитів з 24,39 млрд грн у 2019 році до 37,11 млрд грн у 2023 році.

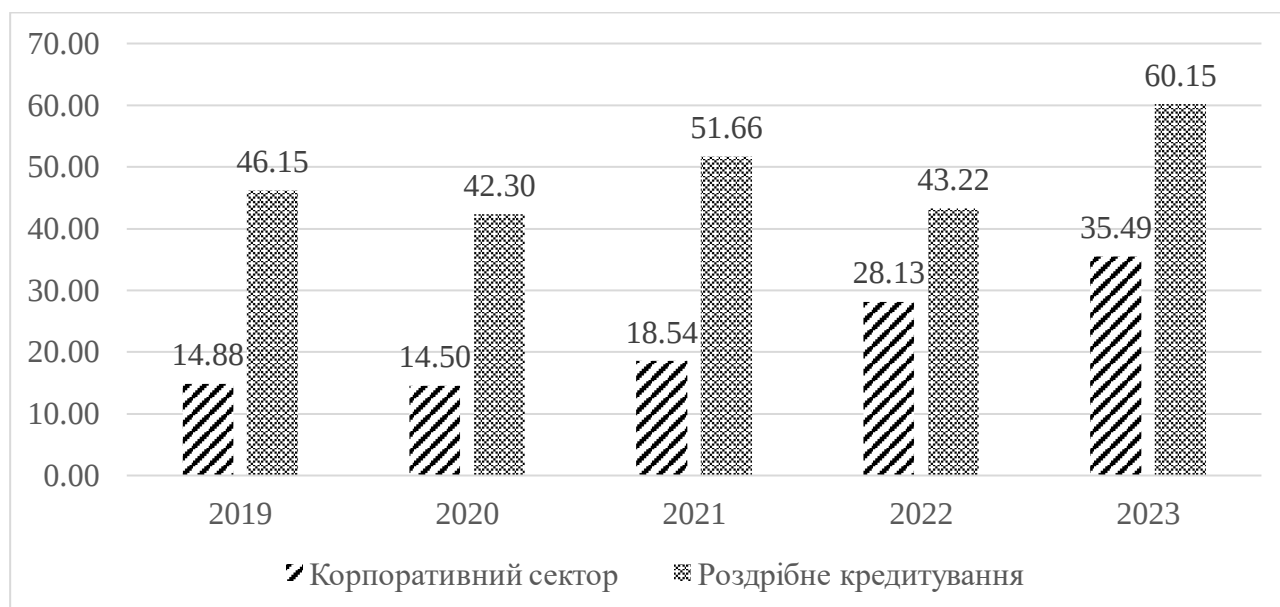


Рис. 2.2 Динаміка чистої вартості елементів кредитного портфелю АТКБ «Приватбанк» у розрізі типу позичальника у 2019-2023 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [30;36]

Це свідчить про зміцнення позицій Приватбанку в обслуговуванні корпоративних клієнтів та нарощування обсягів кредитування реального сектору економіки. Найбільший приріст корпоративного кредитного портфелю відбувся у 2022 році, коли його чиста вартість зросла на 49,3% порівняно з попереднім роком і досягла 39,43 млрд грн.

Водночас, у сегменті роздрібного кредитування спостерігається зворотна динаміка. Чиста вартість кредитів, наданих фізичним особам, зменшилася з 75,61 млрд грн у 2019 році до 62,89 млрд грн у 2023 році. Найбільш суттєве скорочення роздрібного кредитного портфелю відбулося у 2022 році, коли його обсяг зменшився на 17,7% порівняно з 2021 роком. Це може бути пов'язано зі зміною стратегічних пріоритетів банку, підвищенням вимог до позичальників та загальним зниженням попиту на кредити серед населення в умовах економічної невизначеності.

Що ж до динаміки фінансових результатів, то вони були наступними. Процентні доходи банку демонструють стабільне зростання протягом аналізованого періоду, збільшившись з 33,8 млрд грн у 2019 році до 66,2 млрд

грн у 2023 році, що становить приріст на 96,1%. Основним драйвером тренду стали операції з цінними паперами, частка яких у структурі процентних доходів зросла з 0% у 2019 році до 57,1% у 2023 році (37,8 млрд грн).

Таблиця 2.2.

Зміна вартості процентних доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк» в
2019-2023 рр., млрд грн.

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
Процентні доходи	33,8	33,6	35,9	43,7	66,2	32,4	95,73
доходи від операцій з юридичними особами	14,8	2,1	2,4	3,9	8,1	-6,7	-45,01
доходи від операцій з фізичними особами	19,0	18,2	18,2	15,8	20,3	1,3	6,68
доходи від операцій з цінними паперами	0,0	13,3	15,3	24,0	37,8	37,8	-
Процентні витрати	14,2	12,0	6,5	3,8	6,6	-7,6	-53,32
витрати від операцій з юридичними особами	2,9	1,5	0,4	0,4	0,3	-2,5	-89,12
витрати від операцій з фізичними особами	11,3	10,5	6,1	3,3	6,3	-5,0	-44,25
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	19,7	21,6	29,3	39,9	59,6	40,0	203,16
Всього доходів	47,6	53,5	50,9	73,2	101,6	54,0	113,37
Адміністративні та інші операційні витрати	14,7	18,6	21,6	22,2	24,4	9,7	66,23
Всього витрат	15,0	29,2	15,9	38,6	28,9	13,8	92,14
Прибуток/(збиток) до оподаткування	32,6	24,3	35,1	34,7	72,8	40,2	123,15
Витрати на податок на прибуток	0,0	0,0	0,0	4,5	35,0	35,0	-
Прибуток/(збиток) після оподаткування	32,6	24,3	35,1	30,2	37,8	5,2	15,81

Джерело: складено автором на основі [30;36]

Водночас, процентні доходи від операцій з юридичними та фізичними особами демонстрували волатильність. Доходи від операцій з юридичними особами суттєво скоротилися у 2020 році до 2,1 млрд грн з 14,8 млрд грн у 2019

році, що може бути пов'язано з впливом пандемії COVID-19 на економічну активність підприємств. Проте, починаючи з 2021 року, спостерігається відновлення цього сегменту доходів, які досягли 8,1 млрд грн у 2023 році.

Попри зростання адміністративних та інших операційних витрат з 14,7 млрд грн у 2019 році до 24,4 млрд грн у 2023 році, Приватбанк демонструє стабільну прибутковість. Прибуток до оподаткування зріс з 32,6 млрд грн у 2019 році до 72,8 млрд грн у 2023 році. Після сплати податку на прибуток, який суттєво зріс у 2022-2023 рр., чистий прибуток банку у 2023 році становив 37,8 млрд грн, що на 16,0% більше, ніж у 2019 році (табл. 2.2). Підводячи підсумок, зазначимо, що АТ КБ «Приватбанк» демонструє стабільне зростання активів, які збільшилися з 552,1 млрд грн у 2019 році до 879,8 млрд грн у 2023 році (+59,4%), що свідчить про зміцнення його фінансової позиції. Банк має значну частку державних боргових зобов'язань (ОВДП) у структурі активів, яка станом на 2023 рік становила 29,1% (255,7 млрд грн), що забезпечує стабільність, ліквідність та диверсифікацію активів. Попри скорочення обсягів роздрібного кредитування, цей сегмент залишається домінуючим у структурі кредитного портфелю Приватбанку, становлячи 62,9% від загальної чистої вартості кредитів у 2023 році.

2.2. Загальна оцінка фінансового стану досліджуваної банківської установи

Протягом досліджуваного періоду обсяг доступних банку фінансових ресурсів збільшувався. Резервні та інші фонди банку демонстрували стабільне зростання з 6,9 млрд грн у 2019 році до 13,0 млрд грн у 2023 році, що підвищує фінансову стійкість банку та його здатність покривати потенційні збитки. Нерозподілений збиток банку скоротився з 169,9 млрд грн у 2019 році до 144,6 млрд грн у 2023 році. Хоча банк все ще має значний обсяг непокритого збитку, позитивна динаміка його зменшення вказує на поступове покращення фінансових результатів діяльності установи (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Зміна вартості капіталу та зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023

рр., млрд грн.

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
Статутний капітал	206,1	206,1	206,1	206,1	206,1	0,0	0,00
Резервні та інші фонди банку	6,9	8,5	9,7	11,4	13,0	6,1	89,16
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-169,9	-171,7	-157,2	-156,7	-144,6	25,3	-14,88
Усього власного капіталу	54,5	52,8	66,6	57,8	84,8	30,3	55,60
Кошти клієнтів	231,4	309,5	321,7	464,9	549,7	318,3	137,56
Інші фінансові зобов'язання	13,7	8,6	10,6	13,2	13,1	-0,6	-4,52
Усього зобов'язань	259,6	334,1	340,6	491,9	601,8	342,2	131,83

Джерело: складено автором на основі [30;36]

Загальний обсяг власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» зріс з 54,5 млрд грн у 2019 році до 84,8 млрд грн у 2023 році, що забезпечено переважно за рахунок скорочення нерозподіленого збитку та збільшення резервних фондів, що свідчить про зміцнення капітальної бази банку. Обсяг коштів клієнтів суттєво збільшився з 231,4 млрд грн у 2019 році до 549,7 млрд грн у 2023 році. Це позитивний фактор, оскільки свідчить про довіру клієнтів до банку та забезпечує стабільне фінансування для його діяльності.

Важливим аспектом фінансового стану є рівень рентабельності. У цьому контексті одним з найважливіших показників є прибутковість саме власного капіталу. Вона становила у 2019 році 75,8%, що більш ніж удвічі перевищувало середній показник у банківському секторі (33,45%). Такий високий рівень рентабельності свідчить про надзвичайно ефективне використання власного капіталу банку та його здатність генерувати значні прибутки (Рис. 2.3).

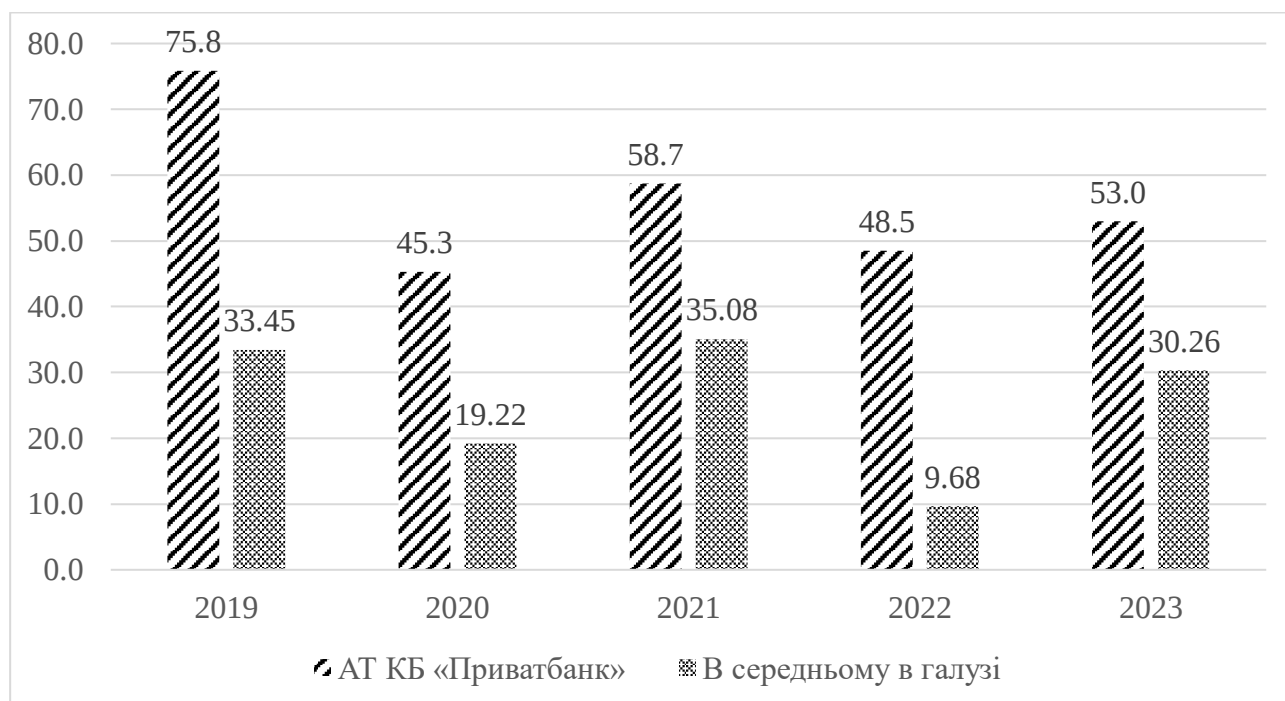


Рис. 2.3 Динаміка рентабельності власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [10; 27]

Протягом наступних років рентабельність власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» демонструвала волатильність, коливаючись від 45,3% у 2020 році до 58,7% у 2021 році та 48,5% у 2022 році. Незважаючи на це, показники банку залишалися суттєво вищими за середньогалузеві значення, які становили 19,22%, 35,08% та 9,68% відповідно. Це вказує на стійку конкурентну перевагу «Приватбанку» в аспекті ефективності використання власного капіталу.

У 2023 році рентабельність власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» зросла до 53,0%, тоді як середньогалузевий показник становив 30,26%. Хоча різниця між показниками банку та галузі дещо скоротилася порівняно з попередніми роками, банк продовжує демонструвати вищу ефективність використання власного капіталу, ніж більшість інших банків на ринку.

Варто зазначити, що високі показники рентабельності власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» можуть бути частково пов'язані з його значною часткою ринку та ефектом масштабу. Однак, навіть з урахуванням цього факту, здатність банку підтримувати настільки високу рентабельність протягом тривалого

періоду є беззаперечним свідченням ефективності його бізнес-моделі та управління фінансовими ресурсами.

Також слід звернути увагу на значення окремих нормативних індикаторів. Норматив Н11, який обмежує інвестування в цінні папери окремо за кожною установою на рівні не більше 15%, становив 0,06% у 2019 та 2020 роках. Це свідчить про досить консервативний підхід банку до інвестування в цінні папери окремих емітентів та значний запас міцності порівняно з нормативним значенням (Рис. 2.4).

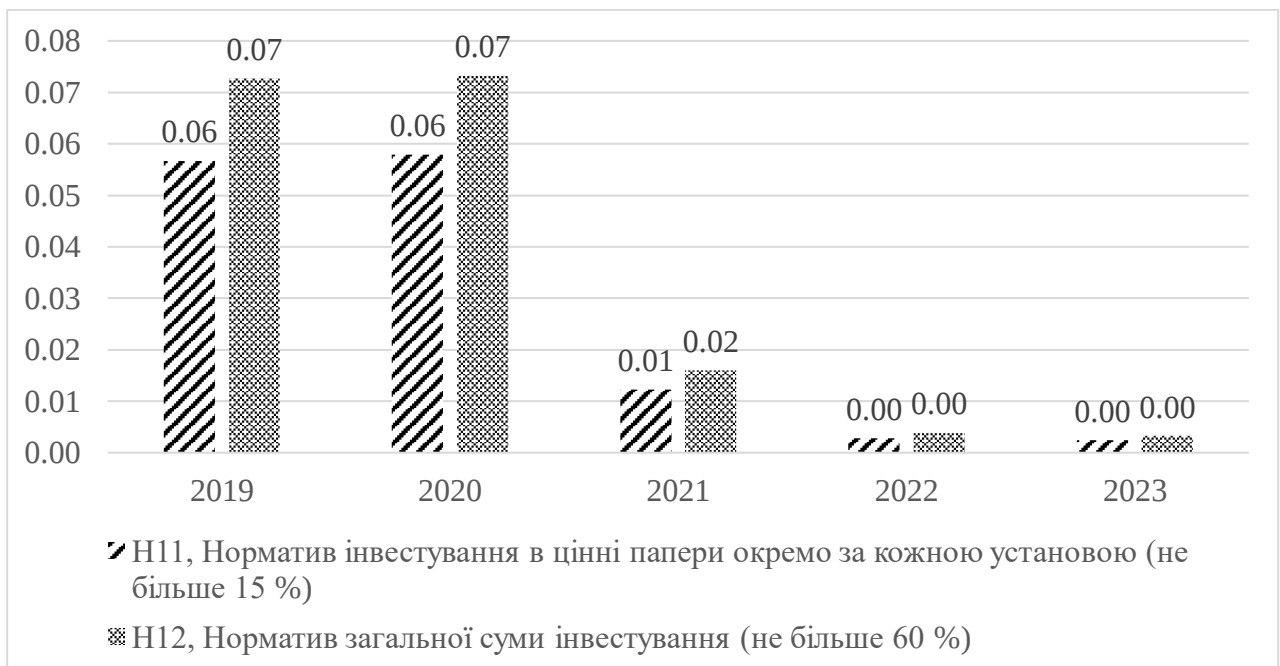


Рис. 2.4 Динаміка показників інвестування АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023
рр., %

Джерело: складено автором на основі [29]

Протягом 2021 року показник Н11 знизився до 0,01%, а в 2022 та 2023 роках досяг нульового значення. Така динаміка вказує на суттєве скорочення інвестицій АТ КБ «Приватбанк» в цінні папери окремих установ, що може бути пов'язано зі зміною ринкових умов, регуляторних вимог або внутрішньої інвестиційної політики банку.

Норматив Н12, який визначає загальну суму інвестування банку на рівні не більше 60%, демонстрував аналогічну тенденцію. У 2019 та 2020 роках значення

Н12 становило 0,07%, що свідчить про дуже низький рівень інвестиційної активності АТ КБ «Приватбанк» порівняно з дозволеним нормативом. У 2021 році показник Н12 знизився до 0,02%, а в 2022 та 2023 роках також досяг нульової позначки.

Такі низькі значення нормативів Н11 та Н12 протягом аналізованого періоду можуть вказувати на те, що інвестиційна діяльність не є пріоритетним напрямком для АТ КБ «Приватбанк». Банк надає перевагу іншим сферам діяльності, таким як кредитування, операції з іноземною валютою або розвиток комісійних послуг. Це може бути обумовлено як внутрішньою стратегією банку, так і зовнішніми факторами, такими як регуляторні обмеження або нестабільність фондового ринку.

Норматив Л13-1, який обмежує ризик загальної довгої відкритої валютної позиції на рівні не більше 5%, у 2019 році становив 233,44%. Це свідчить про суттєве перевищення банком нормативного значення та наявність значного ризику, пов'язаного з довгою відкритою валютною позицією (Рис. 2.5).

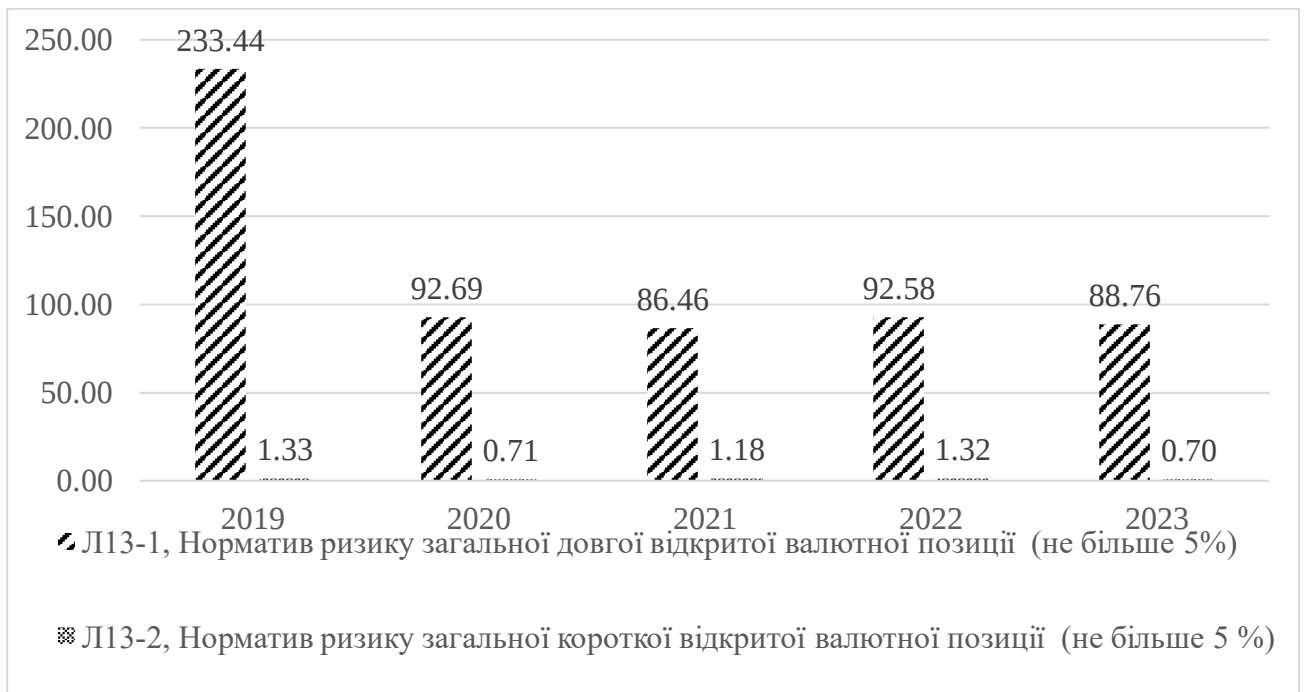


Рис. 2.5 Динаміка показників валютної позиції АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [29]

Протягом наступних років спостерігається позитивна динаміка зниження показника Л13-1. У 2020 році він скоротився до 92,69%, а в 2021 році - до 86,46%. Незважаючи на певне зростання до 92,58% у 2022 році, у 2023 році норматив Л13-1 знову знизився до 88,76%. Хоча ці значення все ще перевищують нормативне обмеження в 5%, вони демонструють поступове покращення ситуації та зусилля банку щодо зниження ризику довгої відкритої валютної позиції.

Норматив Л13-2, який регулює ризик загальної короткої відкритої валютної позиції на рівні не більше 5%, протягом аналізованого періоду перебував у межах нормативного значення. У 2019 році показник Л13-2 становив 1,33%, у 2020 році - 0,71%, у 2021 році - 1,18%, у 2022 році - 1,32%, а в 2023 році - 0,70%. Такі низькі значення свідчать про ефективне управління ризиком короткої відкритої валютної позиції АТ КБ «Приватбанк» та його здатність підтримувати цей ризик на прийнятному рівні.

Підводячи підсумок, зазначимо, що АТ КБ «Приватбанк» демонструє поступове покращення фінансового стану протягом 2019-2023 рр., про що свідчить зростання власного капіталу з 54,5 млрд грн до 84,8 млрд грн та зменшення непокритого збитку з 169,9 млрд грн до 144,6 млрд грн. Банк підтримує високу рентабельність власного капіталу, яка перевищує середньогалузеві показники, досягнувши 53,0% у 2023 році порівняно з 30,26% в середньому по галузі.

2.3. Аналіз рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»

Фінансова стійкість передбачає формування стійких довгострокових умов і, звичайно, необхідною умовою є наявність і прогнозованого короткострокового стану. Відповідно, слід, перш за все, звернути увагу на індикатори ліквідності. АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019-2023 рр. демонструє стабільно високий рівень ліквідності банку. Коефіцієнт LCR_{ВВ}, який відображає здатність банку

покривати чисті відтоки коштів протягом 30 днів в умовах стресу, значно перевищував нормативне значення в 100% протягом усього аналізованого періоду. У 2023 році LCR_{ВВ} досяг рекордного значення в 462,8%, що свідчить про надзвичайно високу стійкість банку до короткострокових шоків ліквідності (Рис. 2.6).

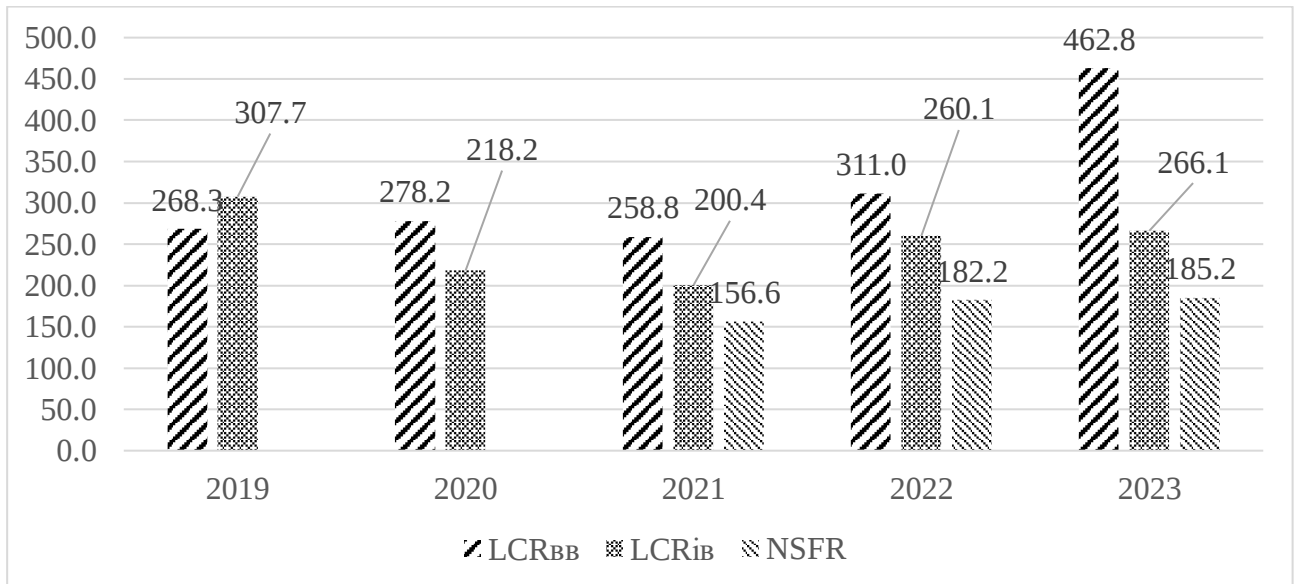


Рис. 2.6. Динаміка значення показників ліквідності АТКБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [29]

Коефіцієнт LCR_{iВ}, який характеризує ліквідність банку в іноземній валюті, також демонстрував стабільно високі значення, значно перевищуючи нормативний рівень у 100%. Незважаючи на деяке зниження LCR_{iВ} у 2020-2021 рр., у 2022-2023 рр. показник відновив зростання, досягнувши 266,1% у 2023 році. Це вказує на достатній запас ліквідності в іноземній валюті для покриття потенційних відтоків коштів.

Показник NSFR, який оцінює стабільність фінансування банку в довгостроковій перспективі, був запроваджений лише з 2021 року. Протягом 2021-2023 рр. NSFR АТКБ «Приватбанк» суттєво перевищував мінімальне значення в 100%, зростаючи з 156,6% у 2021 році до 185,2% у 2023 році. Такі високі значення NSFR свідчать про збалансовану структуру активів і пасивів

банку та його здатність забезпечувати стабільне фіндування своєї діяльності в довгостроковому періоді.

Аналіз динаміки показників фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» у 2019-2023 рр. дозволив виявити деякі важливі тенденції. Коефіцієнт фінансової автономії, який відображає частку власного капіталу в загальній сумі активів, залишався відносно стабільним упродовж аналізованого періоду, коливаючись у діапазоні від 0,08 до 0,11. У 2023 році фінансова автономія становила 0,10, що свідчить про те, що банк фінансує свої активи переважно за рахунок позикових коштів (Рис. 2.7).

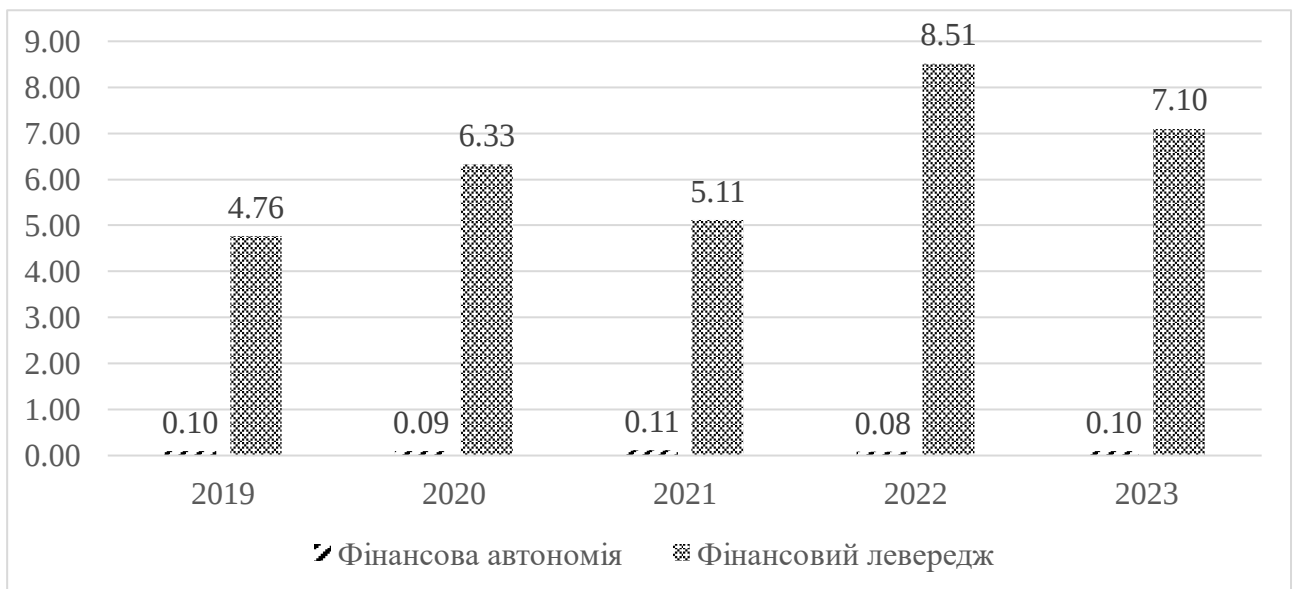


Рис. 2.7 Динаміка показників фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [30;36]

Фінансовий леверидж, який показує співвідношення позикового та власного капіталу, демонстрував більш виражену динаміку. У 2019 році леверидж становив 4,76, але до 2020 року він зріс до 6,33, вказуючи на збільшення частки позикових коштів у структурі капіталу банку. Однак 2021 року спостерігалось зниження левериджу до 5,11, що свідчить про деяке поліпшення структури капіталу. Проте у 2022 році леверидж сягнув максимального значення у 8,51, що вказує на значне збільшення частки позикових коштів та потенційне зростання

фінансових ризиків. У 2023 році леверидж дещо знизився до 7,10, але все ще залишався на досить високому рівні.

Високі значення фінансового левериджу вказують на агресивну стратегію фінансування банку, за якої він активно залучає позикові кошти для розширення своєї діяльності та збільшення прибутковості. Однак така стратегія також пов'язана з підвищеними ризиками, особливо в разі погіршення економічної ситуації або зниження якості активів. Для забезпечення довгострокової фінансової стійкості банку необхідно ретельно управляти своїм левериджем і підтримувати оптимальний баланс між власним і позиковим капіталом.

Аналіз динаміки показників достатності капіталу АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019-2023 рр. показує позитивні тенденції та високий рівень капіталізації банку. Регулятивний капітал (Н1) банку зростає із року в рік, збільшившись із 19,2 млрд грн у 2019 році до 64,8 млрд грн у 2023 році, що свідчить про стійкість банку та його здатність протистояти потенційним ризикам (табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Динаміка показників достатності капіталу АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +, -
Н1, Регулятивний капітал, тис грн. (не менше 200 млн грн)	19223588	35256911	40842924	54523488	64843346	45619758
Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	14,15	28,09	18,33	23,78	21,75	7,60
Н3, Норматив достатності основного капіталу (не менше 7 %)	7,13	14,06	9,17	11,90	10,88	3,75

Джерело: складено автором на основі [29]

Норматив достатності регулятивного капіталу (Н2) АТ КБ «Приватбанк» протягом усього аналізованого періоду значно перевищував мінімально

допустиме значення в 10%. Найвищого рівня Н2 досяг у 2020 році, сягнувши 28,09%, що демонструє надзвичайно високу адекватність капіталу банку. У подальші роки Н2 дещо знизився, але залишався на достатньо високому рівні: 18,33% у 2021 році, 23,78% у 2022 році та 21,75% у 2023 році. Такі показники вказують на те, що банк має значний запас міцності та здатен ефективно покривати можливі збитки за рахунок власного капіталу.

Норматив достатності основного капіталу (Н3) АТ КБ «Приватбанк» також демонстрував позитивну динаміку та перевищував нормативне значення в 7% протягом усього періоду. Найвищий рівень Н3 спостерігався у 2020 році (14,06%), що вказує на високу якість капіталу банку та його здатність абсорбувати збитки. У наступні роки Н3 дещо знизився, але залишався на достатньому рівні: 9,17% у 2021 році, 11,90% у 2022 році та 10,88% у 2023 році.

Високі показники достатності капіталу АТ КБ «Приватбанк» свідчать про ефективне управління ризиками, збалансовану структуру активів та пасивів, а також про здатність банку забезпечувати стабільність і надійність у довгостроковій перспективі. Банк демонструє стійкість до потенційних економічних потрясінь та має достатній запас капіталу для покриття можливих збитків.

Ще однією групою показників ризику, що прямо впливає на фінансову стійкість банку, є показники кредитного ризику (Рис. 2.8).

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) демонструє стійку тенденцію до зниження, зменшившись із 16,64% у 2019 році до 5,47% у 2023 році, що свідчить про ефективну диверсифікацію кредитного портфеля банку та зниження концентрації кредитних ризиків на окремих позичальниках. Значення Н7 протягом усього аналізованого періоду не перевищувало нормативне обмеження в 25%, що підтверджує дотримання банком вимог НБУ щодо кредитного ризику.

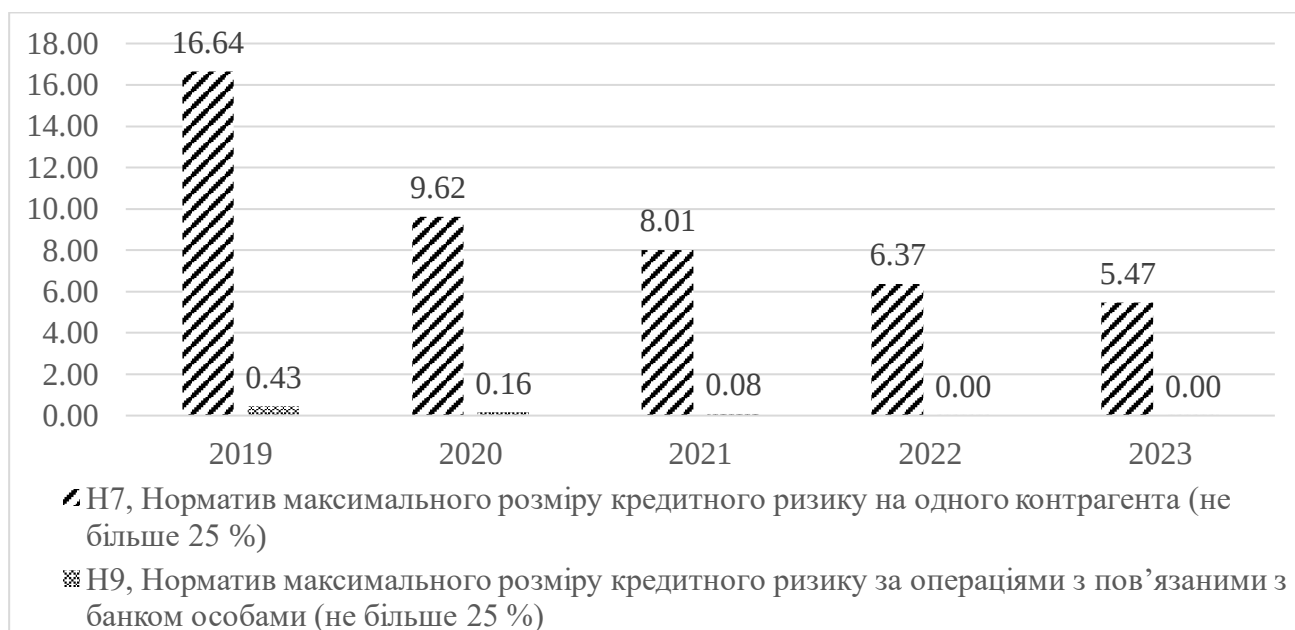


Рис. 2.8 Динаміка показників кредитного ризику АТ КБ «Приватбанк» в 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [29]

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) також демонструє позитивну динаміку. У 2019 році Н9 становив 0,43%, що вже було значно нижче за нормативне обмеження в 25%. Протягом наступних років спостерігалось подальше зниження цього показника, і в 2022-2023 рр. він досяг 0%. Така динаміка свідчить про ефективну політику банку щодо мінімізації кредитних ризиків, пов'язаних з операціями з пов'язаними особами, та про дотримання принципів прозорості й незалежності в кредитній діяльності.

Висновки до розділу 2

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі оцінки фінансової стійкості банку АТ КБ «Приватбанк» визначено наступні аспекти:

- надано організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк».

Банк характеризується зростанням чистого процентного доходу, який збільшився

з 19,7 млрд грн у 2019 році до 59,6 млрд грн у 2023 році (+202,5%), насамперед за рахунок операцій з цінними паперами. Організація демонструє оптимізацію процентних витрат, які скоротилися з 14,2 млрд грн у 2019 році до 6,6 млрд грн у 2023 році (-53,5%), що свідчить про ефективне управління вартістю залучених ресурсів. Попри зростання адміністративних та інших операційних витрат, АТ КБ «Приватбанк» забезпечує стабільну прибутковість, з чистим прибутком у розмірі 37,8 млрд грн у 2023 році, що на 16,0% більше, ніж у 2019 році;

- проведено загальну оцінку фінансового стану досліджуваної банківської установи. Фінансовий стан АТ КБ «Приватбанк» характеризується зміцненням капітальної бази, про що свідчить зростання власного капіталу на 55,6% за період 2019-2023 рр., та скороченням непокритого збитку на 14,9%. Ефективність використання власного капіталу банку залишається на високому рівні, з показником рентабельності 53,0% у 2023 році, що на 22,74 відсоткових пункти вище за середній показник у банківському секторі;

- проаналізовано рівень фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк». Організація демонструє високий рівень ліквідності, про що свідчать показники LCR_{ВВ} (462,8%), LCR_{Ів} (266,1%) та NSFR (185,2%) станом на 2023 рік. Банк має оптимальну структуру капіталу з достатнім запасом регулятивного (Н1 - 64,8 млрд грн) та основного капіталу (Н3 - 10,88%), що значно перевищує нормативні значення. Ефективне управління кредитними ризиками підтверджується низькими значеннями нормативів Н7 (5,47%) та Н9 (0%), що свідчить про збалансованість кредитного портфеля та мінімізацію ризиків.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»

Для підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» його доцільно продати приватному інвестору, при цьому висунути умову щодо додаткової докапіталізації. Для цього, насамперед, уряд повинен провести оцінку вартості банку, враховуючи його активи, зобов'язання, ринкову позицію та потенціал зростання. Отримана сума стане основою для визначення мінімальної ціни продажу та переговорів з потенційними інвесторами. Паралельно з цим, необхідно розробити чіткі умови продажу, які включатимуть вимоги до інвестора щодо збереження стратегічного напрямку банку, забезпечення його фінансової стабільності та виконання зобов'язань перед клієнтами й співробітниками.

Наступним етапом є пошук та залучення потенційних інвесторів. Це можуть бути як вітчизняні, так і іноземні фінансові установи, інвестиційні фонди або консорціуми інвесторів. Уряд повинен провести відкритий та прозорий конкурс, надавши рівні можливості всім зацікавленим сторонам. Інвестори, які виявлять інтерес до придбання «Приватбанку», будуть ретельно вивчені на предмет їхньої фінансової спроможності, репутації та досвіду в банківському секторі.

Приватний інвестор може бути зацікавлений у придбанні «Приватбанку» з кількох причин. По-перше, банк має широку клієнтську базу та розгалужену мережу відділень по всій Україні, що забезпечує значний потенціал для подальшого зростання та розвитку. По-друге, «Приватбанк» є лідером у сфері цифрового банкінгу та інноваційних фінансових послуг, що робить його привабливим активом в умовах стрімкої діджиталізації банківського сектору. По-третє, за умови ефективного управління та додаткових інвестицій, «Приватбанк»

може генерувати значні прибутки для свого власника в довгостроковій перспективі.

Після вибору інвестора, який запропонує найкращі умови та відповідатиме всім вимогам, розпочнеться процес переговорів та узгодження остаточних деталей угоди. Ключовим моментом на цьому етапі буде зобов'язання інвестора щодо додаткового внеску в розмірі 100 млрд грн у капітал банку. Це вливання коштів значно підвищить фінансову стійкість «Приватбанку», дозволить йому нарощувати обсяги кредитування та інвестувати в модернізацію своєї інфраструктури й технологій.

Для прогнозування NOPAT (чистого операційного прибутку після оподаткування) АТ КБ «Приватбанк» на період 2024-2027 років використовується метод, заснований на оцінці фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, нарахованих відсотків та податку на прибуток. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та нараховані відсотки прогнозуються з урахуванням очікуваного рівня інфляції у 8,4% щорічно.

Таблиця 3.1.

Прогнозування NOPAT АТ КБ «Приватбанк» для оцінки його вартості на 2024-2027 роки, млрд грн.

№	Показники	Форм.	Факт	2024	2025	2026	2027	2027+
1	Фін.результат від звичайної діяльності до оподаткування	-	73	73	79	86	93	101
2	Нараховані відсотки	-	7	7	7	8	8	9
3	ЕВІТ (прибуток перед оподаткуванням і сплатою відсотків)	$3 = 2 + 1$	79	79	86	93	101	110
4	Податок на прибуток	-	35	15	16	17	19	20
5	NOPAT (прибуток після оподаткування і перед сплатою відсотків)	$5 = 3 - 4$	44	65	70	76	83	90

ЕВІТ (прибуток перед оподаткуванням і сплатою відсотків) розраховується як сума фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та нарахованих відсотків. Податок на прибуток прогнозується на основі очікуваної

ставки оподаткування. NOPAT визначається шляхом віднімання податку на прибуток від EBIT (табл. 3.1).

Для розрахунку інвестованого капіталу АТ КБ «Приватбанк» застосовується підхід, який враховує суму активів банку, майбутні витрати, кредиторську заборгованість та інші зобов'язання, на які не нараховуються відсотки. Сума активів береться за базовий показник і вважається незмінною протягом прогнозованого періоду. Майбутні витрати, кредиторська заборгованість та інші зобов'язання, на які не нараховуються відсотки, також приймаються як константи. Інвестований капітал розраховується шляхом віднімання від суми активів майбутніх витрат, кредиторської заборгованості та інших зобов'язань, на які не нараховуються відсотки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Прогнозування інвестованого капіталу АТ КБ «Приватбанк» для оцінки його вартості на 2024-2027 роки, млрд грн.

№	Показники	Форм.	Факт	2024	2025	2026	2027	2027+
Розрахунок суми інвестованого капіталу:								
1	Сума активів	-	880	880	880	880	880	880
2	Майбутні витрати; кредиторська заборгованість	-	31	31	31	31	31	31
3	Інші зобов'язання, на які не нараховуються відсотки	-	4	4	4	4	4	4
4	Інвестований капітал (ІК)	$9=6-7-8$	845	845	845	845	845	845

Оцінка вартості АТ КБ «Приватбанк» на період 2024-2027 років здійснюється за методом економічної доданої вартості (EVA). Цей метод базується на розрахунку економічної доданої вартості, яка визначається як різниця між чистим операційним прибутком після оподаткування (NOPAT) та вартістю інвестованого капіталу. Вартість інвестованого капіталу розраховується шляхом множення суми інвестованого капіталу на середньозважену вартість капіталу (WACC).

Економічна додана вартість (EVA) в окремі періоди визначається як різниця між NOPAT та вартістю інвестованого капіталу. Для розрахунку поточної вартості

EVA застосовується коефіцієнт дисконтування, який базується на ставці WACC. Коефіцієнт дисконтування розраховується за формулою $(1 / (1 + WACC)^t)$, де t - порядковий номер року прогнозного періоду. Поточна вартість EVA для кожного року визначається шляхом множення EVA на відповідний коефіцієнт дисконтування.

Таблиця 3.3.

Оцінка вартості поточної АТ КБ «Приватбанк» для оцінки його вартості на 2024-2027 роки, млрд грн.

№	Показники	Форм.	Факт	2024	2025	2026	2027	2027+
10	Вартість інвестованого капіталу (ИК * WACCs)	$10 = 8,4\% * 9$	71	71	71	71	71	71
11	Економічна додана вартість в окремі періоди (EVA)	$11 = 5-10$	-27	-6	-1	5	12	19
12	Залишкова вартість, WACCs = 10,2%	$12 = 11 / 8,4\%$						221
13	Коефіцієнт дисконтування	$13 = (1 / (1 + 0,084)^t)$		0,923	0,851	0,785	0,724	0,668
14	Поточна вартість EVA	$14 = 13 * 11$		-6	-1	4	8	
15	Сума поточної вартості EVA	$15 = \sum 14$	6					
16	Теперішня вартість залишкової вартості	$16 = 12 * 13$	148					
17	Початкова сума інвестованого капіталу	$17 = 9$	845					
18	Брутто-вартість за методом EVA	$18 = 15 + 16 + 17$	999					
19	Позичковий капітал на дату оцінювання	-	602					
20	Вартість банку за методом EVA	$20 = 18 - 19$	397					

Залишкова вартість розраховується як відношення EVA у постпрогнозному періоді (2027+) до ставки WACC. Теперішня вартість залишкової вартості визначається шляхом множення залишкової вартості на коефіцієнт дисконтування для останнього року прогнозного періоду.

Сума поточної вартості EVA за прогнозний період (2024-2027 роки) становить 6 млрд грн. Теперішня вартість залишкової вартості оцінюється у 148 млрд грн. Початкова сума інвестованого капіталу (845 млрд грн) додається до суми поточної вартості EVA та теперішньої вартості залишкової вартості для визначення бруто-вартості АТ КБ «Приватбанк» за методом EVA, яка становить 999 млрд грн.

Для розрахунку безпосередньої вартості АТ КБ «Приватбанк» необхідно відняти від бруто-вартості суму позичкового капіталу на дату оцінювання. Позичковий капітал банку становить 602 млрд грн. Таким чином, вартість АТ КБ «Приватбанк» за методом EVA оцінюється у 397 млрд грн.

Для підвищення фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» та залучення стратегічного інвестора пропонується реалізувати наступний захід: уряд може продати банк за ціною, яка на 100 млрд грн нижча від його оціненої вартості (297 млрд грн замість 397 млрд грн), за умови, що інвестор зобов'язується додатково внести до капіталу банку кошти в розмірі 100 млрд грн. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4.

Вплив пропонованого заходу на фінансову автономію АТ КБ
«Приватбанк»

Показники	2023	Наступний плановий період
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), млрд грн.	-144,6	-144,6
Приріст від докапіталізації, млрд грн.	0	100
Усього власного капіталу, млрд грн.	84,8	184,8
Усього зобов'язань, млрд грн.	601,8	601,8
Всього фінансових ресурсів, млрд грн.	686,6	786,6
Фінансова автономія, частка од.	0,12	0,23

Запропонований захід матиме значний вплив на показник фінансової автономії АТ КБ «Приватбанк». Фінансова автономія, яка розраховується як

частка власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів, зросте з 0,12 у 2023 році до 0,23 у наступному плановому періоді. Це означає, що після докапіталізації частка власного капіталу в структурі фінансових ресурсів банку майже подвоїться, що свідчить про суттєве підвищення фінансової незалежності та стійкості АТ КБ «Приватбанк».

Підводячи підсумок, зазначимо, що продаж АТ КБ «Приватбанк» приватному інвестору за ціною 297 млрд грн, що на 100 млрд грн нижче оціненої вартості банку (397 млрд грн), з одночасним зобов'язанням інвестора докапіталізувати банк на 100 млрд грн, є ефективним напрямом підвищення фінансової стійкості банку. Така докапіталізація призведе до зростання власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» з 84,8 млрд грн у 2023 році до 184,8 млрд грн у наступному плановому періоді. Внаслідок запропонованого заходу фінансова автономія банку, яка розраховується як частка власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів, зросте з 0,12 у 2023 році до 0,23 у наступному плановому періоді, що свідчить про суттєве підвищення фінансової незалежності та стійкості АТ КБ «Приватбанк».

3.2 Удосконалення управління ресурсами банку в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості

Інший захід, що забезпечить зміцнення рівня фінансової стійкості та покращення управління ресурсами банку є реінвестування заробленого прибутку замість виплати дивідендів власнику, яким є уряд. Така пропозиція матиме низку позитивних наслідків для зміцнення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк». По-перше, реінвестування прибутку дозволяє банку нарощувати власний капітал, що є одним із ключових показників фінансової стійкості банківської установи. Збільшення власного капіталу посилює здатність банку абсорбувати потенційні збитки та протистояти негативним економічним тенденціям. По-друге, реінвестовані кошти можуть бути спрямовані на

модернізацію банківської інфраструктури, вдосконалення інформаційних систем та впровадження інноваційних технологій, що підвищить операційну ефективність та конкурентоспроможність банку на ринку фінансових послуг. Крім того, додаткові ресурси можуть бути використані для розширення кредитного портфеля банку та диверсифікації його активів, що сприятиме збалансованому зростанню та зниженню ризиків. Таким чином, реінвестування прибутку дозволяє банку зміцнити свою капітальну базу, покращити якість активів та підвищити стійкість до потенційних фінансових шоків.

Щодо суперечливих інтересів власників у питанні розподілу прибутку, варто зазначити наступне. З одного боку, власники банку, зокрема уряд, можуть бути зацікавлені в максимізації суми дивідендів, оскільки це дає змогу підвищити рівень споживання власниками у короткостроковій перспективі. Отримані дивіденди можуть бути спрямовані на фінансування державних видатків або реалізацію соціально-економічних програм. Однак, з іншого боку, надмірна виплата дивідендів може мати негативні наслідки для довгострокової фінансової стійкості банку (Рис. 3.1).

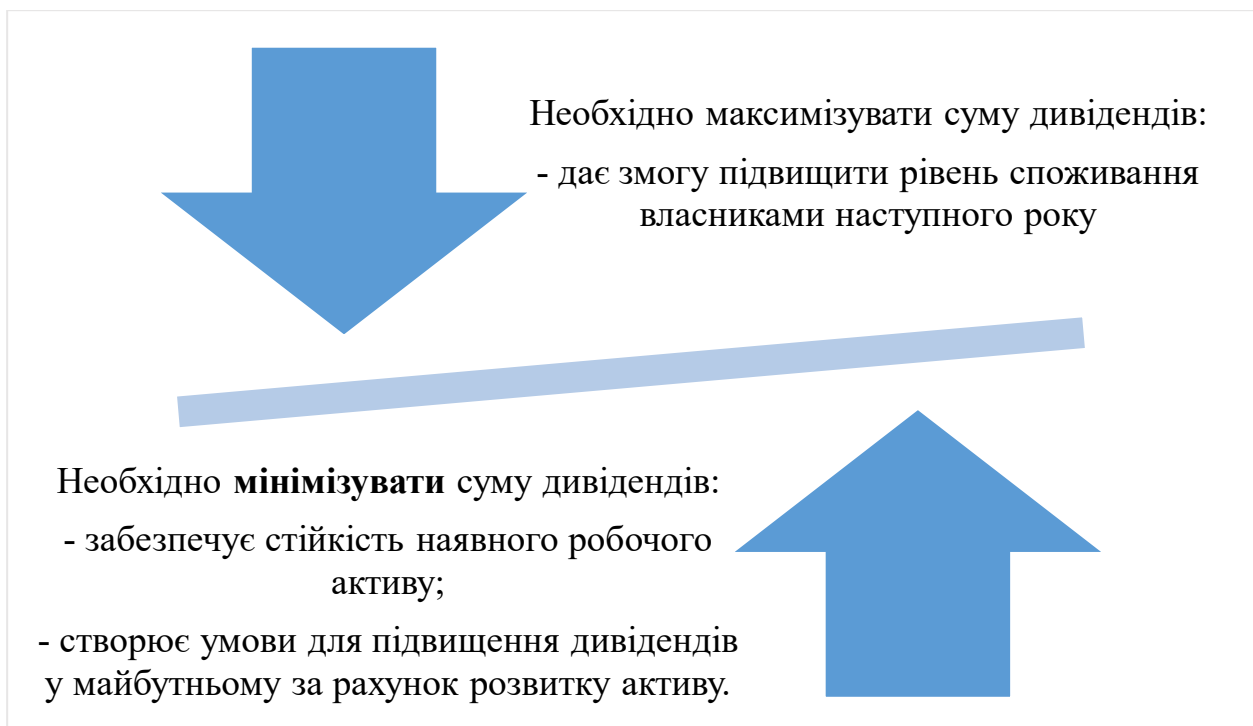


Рисунок 3.1 Суперечливі інтереси власників у питанні розподілу прибутку



Рисунок 3.2 Процес реінвестування прибутку та можливі сценарії його впливу на економічне становище підприємства

Мінімізація суми дивідендів дозволяє зберегти наявний робочий актив банку та забезпечити його стабільне функціонування. Крім того, обмеження

виплат дивідендів створює умови для підвищення дивідендів у майбутньому за рахунок розвитку активу та зростання прибутковості банку. Реінвестування прибутку в розвиток банківського бізнесу може генерувати додаткові доходи в довгостроковій перспективі, що в кінцевому підсумку дозволить виплачувати більші дивіденди власникам. Таким чином, власникам банку необхідно знайти оптимальний баланс між короткостроковими інтересами щодо споживання дивідендів та довгостроковими цілями забезпечення фінансової стійкості та зростання вартості банківського бізнесу.

Процес реінвестування прибутку є важливим інструментом фінансового менеджменту, який може мати значний вплив на економічне становище підприємства (Рис. 3.2). Після отримання чистого прибутку підприємство стоїть перед вибором: виплатити дивіденди власникам або реінвестувати отриманий прибуток у власну діяльність. Реінвестування прибутку призводить до підвищення суми нерозподіленого прибутку, який є складовою власного капіталу підприємства. Збільшення власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку може мати два основні сценарії впливу на фінансовий стан підприємства.

Незалежно від обраного сценарію, реінвестування прибутку може призвести до подальшого підвищення чистого прибутку підприємства.

Таблиця 3.5 демонструє вплив реінвестування прибутку на фінансову автономію АТ КБ «Приватбанк». Станом на 2023 рік банк має від'ємне значення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) у розмірі -144,6 млрд грн., що негативно впливає на розмір власного капіталу, який складає 84,8 млрд грн. Загальний обсяг зобов'язань банку становить 601,8 млрд грн., а всього фінансових ресурсів - 686,6 млрд грн. Прибуток після оподаткування у 2023 році становить 37,8 млрд грн. За таких умов фінансова автономія банку, яка визначається як частка власного капіталу у загальному обсязі фінансових ресурсів, складає лише 0,12 (табл. 3.5).

Таблиця 3.5.

Вплив реінвестування прибутку на фінансову автономію АТ КБ
«Приватбанк»

Показники	2023	Наступний плановий період
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), млрд грн.	-144,6	-106,8
Усього власного капіталу, млрд грн.	84,8	122,6
Усього зобов'язань, млрд грн.	601,8	601,8
Всього фінансових ресурсів, млрд грн.	686,6	724,4
Прибуток/(збиток) після оподаткування, млрд грн.	37,8	37,8
Фінансова автономія, частка од.	0,12	0,17

Однак, у наступному плановому періоді, за умови реінвестування прибутку, ситуація покращується. Нерозподілений збиток скорочується до -106,8 млрд грн., що призводить до зростання власного капіталу до 122,6 млрд грн. При незмінному обсязі зобов'язань у 601,8 млрд грн., загальний обсяг фінансових ресурсів зростає до 724,4 млрд грн. За умови збереження прибутку після оподаткування на рівні 37,8 млрд грн., фінансова автономія банку підвищується до 0,17.

Таблиця 3.6 відображає вплив сукупності пропонованих заходів, включаючи реінвестування прибутку та докапіталізацію, на фінансову автономію АТ КБ «Приватбанк».

У наступному плановому періоді, окрім реінвестування прибутку, передбачається додаткова докапіталізація банку на суму 100 млрд грн. Це призводить до суттєвого зростання власного капіталу до 222,6 млрд грн., при незмінному обсязі нерозподіленого збитку у -106,8 млрд грн. Загальний обсяг зобов'язань залишається на рівні 601,8 млрд грн., а всього фінансових ресурсів зростає до 824,4 млрд грн. Прибуток після оподаткування залишається на рівні 37,8 млрд грн. (табл. 3.6).

Таблиця 3.6.

Вплив сукупності пропонованих заходів на фінансову автономію АТ КБ
«Приватбанк»

Показники	2023	Наступний плановий період
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), млрд грн.	-144,6	-106,8
Приріст від докапіталізації	0	100
Усього власного капіталу, млрд грн.	84,8	222,6
Усього зобов'язань, млрд грн.	601,8	601,8
Всього фінансових ресурсів, млрд грн.	686,6	824,4
Прибуток/(збиток) після оподаткування, млрд грн.	37,8	37,8
Фінансова автономія, частка од.	0,12	0,27

Завдяки сукупності пропонованих заходів, фінансова автономія АТ КБ «Приватбанк» зростає до 0,27, що свідчить про суттєве зміцнення фінансової незалежності банку. Частка власного капіталу у загальному обсязі фінансових ресурсів збільшується більш ніж удвічі порівняно з попереднім періодом.

Висновки до розділу 3

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі обґрунтування напрямів удосконалення ефективності управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» сформульовано такі рекомендації:

- визначено напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк». Пропонований захід щодо продажу банку приватному інвестору за 297 млрд грн, що на 100 млрд грн менше від оціненої вартості (397 млрд грн), з подальшою докапіталізацією банку інвестором на суму 100 млрд грн, дозволить значно підвищити фінансову стійкість банку. Завдяки цьому власний капітал АТ

КБ «Приватбанк» зросте з 84,8 млрд грн у 2023 році до 184,8 млрд грн у наступному плановому періоді, що майже вдвічі перевищує початкове значення. Показник фінансової автономії банку, який відображає частку власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів, підвищиться з 0,12 у 2023 році до 0,23 у наступному плановому періоді, демонструючи істотне зміцнення фінансової незалежності та стабільності АТ КБ «Приватбанк»;

- запропоновано шляхи удосконалення управління ресурсами банку в контексті зміцнення рівня фінансової стійкості. Реінвестування прибутку є ефективним інструментом зміцнення фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», оскільки дозволяє збільшити власний капітал з 84,8 млрд грн. до 122,6 млрд грн. та підвищити фінансову автономію з 0,12 до 0,17 у наступному плановому періоді. Сукупність заходів, включаючи реінвестування прибутку та докапіталізацію на суму 100 млрд грн., дозволяє суттєво покращити структуру фінансових ресурсів банку та досягти фінансової автономії на рівні 0,27.

ВИСНОВКИ

У процесі вивчення теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю банку сформульовано наступні висновки та рекомендації:

1. Розкрито сутність поняття «фінансова стійкість банку». Вона проявляється через його здатність ефективно здійснювати свою діяльність та забезпечувати надійність і стабільність у тривалій перспективі. Спроможність банку генерувати достатні прибутки, управляти ризиками, підтримувати прийнятний рівень капіталу та ліквідності, а також відповідати вимогам регуляторів і є фінансовою стійкістю. Аона є наслідком збалансованого розвитку та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, що дає змогу банку успішно виконувати свою роль у фінансовій системі та сприяти економічному зростанню країни.

2. Досліджено особливості управління фінансовою стійкістю банківської установи. Вона забезпечується шляхом ефективної взаємодії різних стейкхолдерів (власників, топ-менеджменту, ключових підрозділів) та використання комплексу інструментів (регулювання структури балансу, управління ризиками, ліквідністю та капіталом). Успішність управління фінансовою стійкістю банку базується на дотриманні основоположних принципів (системності, адаптивності, збалансованості, прозорості та превентивності), а також на ефективному використанні інформації, технологій і людського потенціалу банку. Алгоритм управління фінансовою стійкістю банку передбачає послідовність взаємопов'язаних етапів, які утворюють замкнений цикл, що вимагає безперервного моніторингу, оцінки та вдосконалення для забезпечення стійкості банку в динамічному середовищі.

3. Розглянуто основні методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку. Методичні підходи до її оцінювання включають в себе широкий спектр інструментів, зокрема, метод порівняння, горизонтальний і вертикальний аналіз даних, метод групування, балансовий метод, рейтинговий метод, трендовий аналіз, економіко-математичне моделювання та методи

прогнозування. Не менш важливим є використання абсолютних та відносних показників, таких як коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансового важеля, нормативи достатності (адекватності) регулятивного капіталу, нормативи кредитного ризику, показники ліквідності LCR_{вв}, LCR_{ів} та NSFR, які відображають різні аспекти фінансового стану банку.

4. Надано організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк». Він є системно важливим фінансовим інститутом в Україні, який демонструє стійкість та адаптивність до мінливих економічних умов. Банк зберігає значну присутність як у корпоративному, так і в роздрібному сегментах кредитного ринку, попри зміни в структурі кредитного портфелю. Ефективне управління активами та пасивами, зростання чистого процентного доходу та оптимізація витрат дозволяють АТ КБ «Приватбанк» підтримувати стабільну прибутковість та зміцнювати свою фінансову стійкість.

5. Здійснено загальну оцінку фінансового стану досліджуваного банку. Проявляються позитивні зрушення, зокрема збільшення обсягу власного капіталу на 30,3 млрд грн та скорочення непокритого збитку на 25,3 млрд грн. Банк зберігає лідерські позиції за рентабельністю власного капіталу, яка у 2023 році становила 53,0%, що на 75,1% вище за середньогалузевий показник у 30,26%. Хоча АТ КБ «Приватбанк» демонструє прогрес в управлінні валютними ризиками, значення нормативу Л13-1 на рівні 88,76% у 2023 році все ще суттєво перевищує нормативне обмеження в 5%, тоді як норматив Л13-2 знаходиться в межах норми, становлячи 0,70%.

6. Проаналізовано рівень фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк». Банк підтримує значний запас ліквідності (LCR_{вв} - 462,8%, LCR_{ів} - 266,1%, NSFR - 185,2%) та достатності капіталу (Н1 - 64,8 млрд грн, Н3 - 10,88%), що забезпечує його стабільність та надійність. Пруденційне управління кредитними ризиками, відображене у низьких значеннях нормативів Н7 (5,47%) та Н9 (0%), свідчить про зважену кредитну політику банку та його здатність ефективно контролювати ризики.

7. Реалізація запропонованого заходу, який передбачає продаж АТ КБ «Приватбанк» приватному інвестору за 297 млрд грн (на 100 млрд грн нижче оціненої вартості в 397 млрд грн) з одночасним зобов'язанням інвестора збільшити капітал банку на 100 млрд грн, є дієвим способом підвищення фінансової стійкості банку. Такий крок призведе до зростання власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» з 84,8 млрд грн у 2023 році до 184,8 млрд грн у наступному плановому періоді, що свідчить про суттєве зміцнення капітальної бази банку. Показник фінансової автономії АТ КБ «Приватбанк», який визначається як частка власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів, зросте з 0,12 у 2023 році до 0,23 у наступному плановому періоді, що підтверджує значне підвищення фінансової незалежності та стійкості банку внаслідок запропонованого заходу.

8. Удосконалення управління ресурсами АТ КБ «Приватбанк» шляхом реінвестування прибутку сприяє зростанню власного капіталу на 44,6% та підвищенню фінансової автономії на 5 відсоткових пунктів у наступному плановому періоді. Комплексний підхід, який передбачає реінвестування прибутку та залучення додаткового капіталу в розмірі 100 млрд грн., дозволяє збільшити частку власного капіталу у структурі фінансових ресурсів банку до 27% та суттєво зміцнити його фінансову стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білошапка В., Демченко В. Актуальні питання запобігання неплатоспроможності банків в контексті фінансової безпеки та фінансової стійкості. *Наукові перспективи*. 2023. №9(39).
2. Бондарчук М., Алексєєв І., Червінська О., Мізюк І., Репецький Б., Мізюк К. Стратегічне управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Deutsche Internationale Zeitschrift für Zeitgenössische Wissenschaft*. 2021. № 16, С. 13-16.
3. Варцаба В.І. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її зміцнення в умовах пандемії коронавірусу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2021. №1(57). С.107-113.
4. Вергун А.М., Стефашина Ю.С. Оцінка фінансової стійкості провідних банків України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. №9(232). С.21-32.
5. Вінниченко О., Теоретичні засади забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2023»*. 2023. С.116-117.
6. Вінниченко О.В., Громакова В.В. Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку. *Бизнес Інформ*. 2020. №5(508). С.375-381.
7. Волкова Н.І. Фінансова стійкість банку: оцінка, моделювання та прогнозування. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. №9-10. С.286-287.
8. Дейнеко К.І., Косяченко К.Е. Сутність фінансової стійкості комерційного банку. *Актуальні проблеми відновлення та розвитку цивільно-правових відносин в сучасних умовах*. 2024. С.76-78.
9. Закон України «Про банк і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30

10. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2023-05-01.xlsx (дата перегляду: 11.09.2023).
11. Індекс інфляції в Україні 2024: дані по місяцях. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20241112-indeks-inflyacziyi-u-2024-roczni-dani-derzhstatu/> (дата перегляду: 11.09.2023).
12. Карчева Г., Карчева І. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. №1. С.188-198.
13. Кількість структурних підрозділів банків (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2023-04-01.xlsx (дата перегляду: 11.09.2023).
14. Коваленко В.В. Ділова репутація та її вплив на фінансову стійкість банків. *Академічний огляд*. 2021. №1(54). С.23-34.
15. Ковальова О.М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2021. №7. С.212-221.
16. Кокоша А.В. Фактори впливу та визначення оцінки фінансової стійкості банку. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості*. 2023. Т.2. С.132-141.
17. Кубах Т.Г., Руденко Є.Ю. Оцінювання взаємозв'язку фінансової стійкості банківської системи та фінансової безпеки держави. *Modern Economics*. 2021. №26. С.55-63.
18. Куделя І.М. Основні етапи підвищення фінансової стійкості комерційних банків. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної*. 2020. С.122-127.
19. Луньов Д.А. Шляхи забезпечення фінансової стійкості банку. *Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних*. 2023. С.150-151.

20. Мельник О.М. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. С.15-18.
21. Музичка О.М., Михайляк Д.Б. Сучасні підходи до оцінювання фінансової стійкості банків. *The world of science and innovation*. 2021. С.821-828.
22. Неізнана О., Григорук А., Литвин Л. Сучасні інструменти підтримки фінансової стійкості України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. С.1-7.
23. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2020. №1. С.217-221.
24. Нормативи капіталу та їх складові (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Skladovi_RK_2024-09-01.xlsx (дата перегляду: 13.10.2024).
25. Оборотно-сальдовий баланс банків (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/OSB_bank_2023-05-01.xlsx (дата перегляду: 13.10.2024).
26. Оборотно-сальдовий баланс. URL: https://static.privatbank.ua/files/Оборотно-сальдовий%20баланс%20банку%20АТ%20КБ%20ПРИВАТБАНК%20за%20станом%20на%2001.05.2023.pdf?_gl=1*_goqril*_ga*MTU4NDQxMjM1OS4xNjg1MDIzMdIz*_ga_C7N2L9YQC9*MTY4NjA4MjIwMy42LjEuMTY4NjA4MzMyNy42MS4wLjA (дата перегляду: 13.10.2024).
27. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2023-05-01.xlsx (дата перегляду: 11.09.2023).
28. Почтар В.О., Левченко В.П. Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу*. 2021. С.190-192.

29. Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2024-11-01.xlsx (дата перегляду: 11.09.2023).

30. Річний звіт за 2023 р.. URL: https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_zh_2023.pdf?_gl=1*1beduit*_gcl_au*MTM4OTMxNTc1NC4xNzI4OTI3Njc1*_ga*MTE4xNjk4ODA2MS4xNzI4OTI3Njc1*_ga_C7N2L9YCQ9*MTcyODk2NjA2NS4yLjEuMTcyODk2NjEwMi4yMy4wLjA . (дата перегляду: 13.10.2024).

31. Рогачевська В.О., Донченко Т.В. Фінансова стійкість банку: фактори впливу та особливості оцінювання. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика*. 2021. С.57-60.

32. Розворська В. Вплив бізнес-моделі на фінансову стійкість банку. *Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір*. 2021. С.84-87.

33. Степаненко С.В., Петриккіна Г. Фінансова стійкість банків: теоретико-методологічні підходи та аналіз. *Economic and social-focused issues of modern world: conference proceedings of the 3rd International scientific conference*. 2020. С.105-111.

34. Трофимов А.Г. Оцінка фінансової стійкості банку Карачарова Катерина Анатоліївна. *Функціонування суб'єктів економічної діяльності в умовах післявоєнної розбудови*. 2023. С.20-22.

35. Федішин М.П., Чеботар О.С. Фінансова стійкість комерційного банку як необхідна умова його ефективного функціонування. *Гроші, фінанси і кредит*. 2023. С.165-170.

36. Фінансова звітність. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата перегляду: 13.10.2024).

37. Циганова Н.В. Фінансова стійкість банків в умовах політичних та економічних викликів. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях*. 2023. С.144-146.

38. Черничко А.А. Фінансова стійкість комерційного банку та фактори її формування. *Шляхи підвищення конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни*. 2020. С.108-111.
39. Danik N., Tatko A. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. №1.5. С.1-9.
40. Danik N., Yemelyanov A. Теоретичні аспекти впливу якості ресурсної бази на фінансову стійкість банку. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. №1.5. С.10-16.